lope de vega

fântâna turmelor • fuenteovejuna

FUENTEOVEJUNA

PERSONAJELE

Regele don FERNANDO
Regina doña ISABEL
MAESTRUL DE CALATRAVA
FERNÁN GÓMEZ
Don MANRIQUE
LAURENCIA
FRONDOSO
PASCUALA
JACINTA
ORTUÑO
FLORES
ESTEBAN, *alcalde.*
ALONSO, *alcalde.*
JUAN CEL ROȘU
MENGO
BARRILDO
LEONELO
CIMBRANOS, *soldat.*
UN JUDECĂTOR
UN COPIL
Trei REGIDORI
ȚĂRANI ȘI ȚĂRĂNCI
SOLDAȚI
CÎNTĂREȚI
SUITĂ

Acțiunea se petrece la Fuenteovejuna și în alte locuri.

ACTUL I

SCENA I

Reşedinţa Maestrului de Calatrava, în Almagro.

COMANDORUL, FERNÁN GÓMEZ, FLORES, ORTUÑO

COMANDORUL

Au maestrul a aflat
că-s aici ?

FLORES

Da.

ORTUNO

Tînăr foarte
e — şi merge prea departe.

COMANDORUL

Ştie şi că sînt chemat
Fernán Gómez de Guzmán ?

FLORES

I-o fi scuza-n tinereţe.

COMANDORUL

Dacă titlul de nobleţe
nu mi-l ştie, tot în van
sînt şi mare comandor ?

ORTUÑO

Unii,-n jur, nu-l prea învaţă
politeţea.

COMANDORUL

Dar, în viaţă,
nu va fi-un iubit señor.
Cheie este politeţea,
ce deschide uşi şi vreri,
însă duşmănit te ceri
cînd cultivi nepoliteţea.

ORTUÑO

De-ar şti nepoliticosul
cît e de urît de-o lume,
cum vor toţi ori să-l sugrume,
ori să-i frîngă-n două osul,
mai degrabă-ar vrea să moară —
n-ar fi nepoliticos.

FLORES

Şi să-l rabzi orgolios !
Chiar că-i aspră, grea povară.
Eh, între egali prostie
e nepoliteţea, dar
între neegali, nu rar,
este semn de tiranie.
Dar ce-ţi pasă c-ai dovada
că un tinerel nu ştie
ce-nseamnă-ndrăgit să fie ?

COMANDORUL

Datoria-i spune spada
ce şi-a-ncins-o, cînd şi-a pus
pe piept crucea Calatravei.
Politeţea,-n culmea slavei,
e de toate mai presus.

FLORES

Vei afla curînd de vor
să vă certe unii.

ORTUÑO

Dacă
ai vreo îndoială, pleacă.

COMANDORUL

Vreau să aflu gîndul lor.

SCENA II

MAESTRUL DE CALATRAVA, Suită ; aceiaşi.

MAESTRUL

Fernán Gómez de Guzmán,
iartă-mă, dar doar de-un ceas
aflu c-ai făcut popas
pe la noi.

COMANDORUL

Cu slab elan
e primit un om ca mine,
ce din stirpe-şi trage slava.
Eşti maestru-n Calatrava ?
Eu sînt comandor, ştii bine,

și la dragoste mai multă
m-așteptam, ca slujitor
al domniei tale.

MAESTRUL

Zor
aș fi dat, te rog, m-ascultă ;
nu știam c-ai și sosit.
Voie dă-mi, cu gînd ales,
tare să te-mbrățișez.

COMANDORUL

Merit cinstea, negreșit,
căci mi-am pus și viața-n joc,
vîrsta papa să-ți accepte [1].
Ce de-mpotriviri !

MAESTRUL

Da, drept e.
Jur pe aceste cruci de foc,
ce ne stau pe piept, preasfinte,
că de-atunci mai mare-i încă
stima mea — și mai adîncă,
și mi-ești drag ca un părinte.

COMANDORUL

Așa-mi placi.

MAESTRUL

Pe-acolo cum e
cu războiul ?

---

[1] *Rodrigo Téllez Girón* era fiul cel mai mic al lui Pedro Girón și a urmat pe tatăl său în funcția de mare maestru al Ordinului de Calatrava (vezi nota de la p. 12) cu reședința la Almagro. Avea atunci 8 ani. Pînă la 16 ani l-a avut ca ajutor pe unchiul său Juan Pacheco, mare maestru al Ordinului Santiago (n.t.).

COMANDORUL

Pot să-ți spun
cu ce ești dator.

MAESTRUL

Fii bun,
spune.

COMANDORUL

Om de nalt renume,
tu, mare maestru, don
Rodrigo Téllez Girón,
prin virtute-ajuns la titlu,
și prin sînge, cînd ilustrul
tată al domniei tale,
de opt ani în cap, cum știi,
pentru tine la ăst rang
de maestru renunțat-a,
rang recunoscut apoi
și-ntărit prin jurăminte,
ca să fie și mai sigur,
de regi și de comandori,
ápoi prin papala bulă
a lui Pius cel de-al doilea,
și-ápoi prin a papei Paul,
uns fu don Juan Pacheco
maestru de Santiago,
drept al tău coadjutor.
Dar cum don Juan e mort
și ții singur cîrma-n mînă,
chiar dacă de ani puțini,
te gîndește că de rude
ești dator să fii alături,
astăzi, cînd a răposat
don Enrique-al patrulea,
și cînd vor lui don Alonso,

rege-al Portugaliei,
care, prin a lui soție,
al Castiliei regat
l-a primit drept moștenire,
să-i supună pe ai săi
foști vasali preacredincioși ;
și chiar dacă don Fernando,
principe de Aragón,
pentru Isabela cere
moștenirea, dreptul lui
nu e limpede, cum este-al
rubedeniilor tale ;
în sfîrșit, nu-s bănuieli
că nu ar avea Juana
dreptul de succesiune,
ea, pe care-ntîiul frate
al domniei-tale-o ține
sub ocrotitoare-aripe ;
vin deci să te sfătuiesc
să strîngi oști de cavaleri din
Calatrava și Almagro
și să iei în stăpînire,
repede, Ciudad Real,
ce desparte-Andaluzía
de Castilia... Noi doi
am lua ușor orașul,
căci îl apără soldații
de prin preajmă și puțini
bravi hidalgos, care-i stau
Isabelei strajă și
rege-l strigă pe Fernando.
Tînăr ești, Rodrigo, dar
vremea a venit să bagi
groaza-n cei ce clevetesc
că-i prea grea această cruce
pentru umerii tău slabi.

Uită-te cum, din morminte,
marii conți din Urueña
cei din care tu te tragi,
îți arată sfinții lauri,
dobîndiți de ei în lupte ;
pe marchizii de Villena
și pe alți mulți capi de oaste
vezi cum aripile faimei
abia pot să-i aridice ?
Scoate-ți spada sclipitoare
și fă-i alba lamă, tu,
roșie cum este crucea ;
căci eu n-aș putea să-ți spun
maestru al crucii roșii,
ce o porți pe piept, cît timp
spada ta e încă albă.
Crucea de pe piept și crucea
de la șold se cere roșii
să arate, amîndouă,
iară tu să fii Girón,
plin de slavă în slăvitul
templu-al marilor străbuni.

MAESTRUL

Fernán Gómez, toate cele,
eu, în împărțeala asta,
face-le-oi cum cere casta
rubedeniilor mele.
Iar dacă Ciudad Real
cere-se întîi să cadă,
ai s-o vezi îndată pradă
unui fulger triumfal.
Dacă-s tînăr și-al meu unchi
a murit, nu creadă nime
vitejia din vechime
că s-a stins în al său trunchi,

căci dușmanii mi-oi străpunge
cu-acest fier al spadei lucii,
seamănă să-i fie crucii
îmbăiată-n roșu sînge.
Însă, unde stai ? Soldați
ai destui ?

COMANDORUL

Puțini — dar dacă
vrei să lupte, or să-ți placă :
sînt ca niște lei turbați.
În Fuenteovejuna [1]
oamenii-s sărmani și nu-s
buni de luptă, mai presus,
pentru ei, dintotdeauna,
muncile la cîmp fiind.

MAESTRUL

Stai acolo, deci ?

COMANDORUL

Da, casă
am în aste turburi vremi,
ce le-nfrunți și le blestemi,
chiar acolo, bine-aleasă.
Dar tu oameni ai destui
buni aici să nu rămînă.

---

[1] *Fuenteovejuna*, localitate în nord-vestul provinciei Córdoba, hotarul cu Extremadura, aparținea din vechime Córdobei, dar regele Enrique al IV-lea a dăruit-o magistrului ordinului de Calatrava, Pedro Girón. Față de această samavolnicie, municipalitatea Córdobei a protestat, iar regele a fost obligat să revină. Dar în 1468, comandorul Fernán Gómez de Guzmán ocupă cu armele localitatea Fuenteovejuna și o declară proprietatea sa, făcîndu-acolo o reședință și exploatînd crunt populația locală. Este omorît de țăranii răsculați (1476), iar localitatea redată Córdobei (n

MAESTRUL

Azi lua-voi lancea-n mînă
şi în şa am să mă sui.
(Ies din scenă.)

SCENA III

Piaţă în Fuenteovejuna.
LAURENCIA, PASCUALA

LAURENCIA

Ah, de nu s-ar mai întoarce !

PASCUALA

Eu credeam că o să-ţi pice
greu plecarea lui de-aice.

LAURENCIA

Of, dea Domnul să se-nţarce
de Fuenteovejuna.

PASCUALA

Mîndre foc şi-ncrîncenate
mai văzut-am, din păcate,
Laurencia, nu una,
dar li se topea curînd,
precum untul, inimioara.

LAURENCIA

Ba eu n-am să-ndur ocara ;
mi-s stejar vînjos, oricînd.

PASCUALA

Lasă, tu... Nu spună nime
„N-am să beau din ăst izvor."

LAURENCIA

Eu voi spune-o, chiar de mor.
chiar hulită de mulţime.
Păi, la ce mi-ar prinde bine
să-l iubesc pe comandor ?
Pot cu mine să-l însor ?

PASCUALA

Nu.

LAURENCIA

M-aş face de ruşine.
Ştii doar cîte fete bune,
ce-au crezut în el odată,
au azi cinstea greu pătată.

PASCUALA

Asta zău c-ar fi minune,
ca să-i scapi din mînă tu.

LAURENCIA

Pascuala, uite,-acu
patru săptămîni sînt, bune,
de cînd tot mi-aţine calea,
dar în van codoşul lui,
Flores, bate, ce să-ţi spui,
cu-alt isteţ, Ortuño, valea.
Ştii că mi-au adus în dar,
de curînd, de toate cele,
un şirag de mari mărgele
şi un piaptăn, şi-un pieptar ?
Cîte-n stele, cîte-n lună
despre-al lor stăpîn mi-au spus,
de m-au speriat nespus.
Dar mi-am zis doar : „Na-ţi-o bună !
Nu-s de cumpărat, flăcăi !“

PASCUALA

Unde ți-au vorbit ?

LAURENCIA

La' rîu,
acu-s șase zile.

PASCUALA

Îîu,
ăștia mi-s vulpoi și răi,
și-or să te-amăgească rău.

LAURENCIA

Ce ? Pe mine ?

PASCUALA

Ba pe popa !

LAURENCIA

Chiar de-s mică, nu zi hopa ;
nu-i pic eu în gheare, zău.
Mie, Pascuala dragă,
să mă scol în zori îmi place,
slana să mi-o frig în pace,
pe jar viu, felie-ntreagă,
spre-a da gust unui covrig,
din cuptor scos, rumeior ;
să-i fur mamei din urcior
de vinaț măcar un pic.
Și la prînz îmi place, cînd
carnea și cu varza fac
spume-n crătiți, sub capac,
sfîrîind plăcut, dansînd.
Sau, cînd de la lucru vin,
ce-mi mai plac, ah, măiculiță,

vinetele cu costiță,
osteneala să-mi alin.
Între prînz și cină,-apoi,
cîte-un strugur bine prinde-mi.
Domnul apere de grindeni
via ce-o avem și noi.
Iar la cină,-i o minune
tocănița cu ardei
și-apoi somnul, cu temei,
după blîndă rugăciune.
Astea-mi plac, nu viclenia
dragostelor ălor mari,
care-s niște potlogari
ce, cu toată osîrdia,
ne tot chinuie în viață,
căci ne duc cu vorba dulce...
Mulțumiți merg să se culce
și se scoală plini de greață.

PASCUALA

Daa,-s nerecunoscători,
după drăgosteală, cum
vrăbiile ce, duium,
iarna vin la lucrători,
pe acas', de cînd mă știu,
căci, cum cîmpu-ngheață, vin
pe acoperiș străin,
milogindu-se, „piu, piu",
pînă prind să ciugulească
niscaiva fărîmituri ;
dar cînd iarăși vin călduri
și prind cîmpuri să-nflorească,
nu mai vin cu-acel „piu, piu"
ci, uitînd de găzduire,
țopăind, te scot din fire,
cînd cu scîrbă fac „ptiu, ptiu !"

Da, bărbații toți așa-s :
cît ne vor, le sîntem dorul,
viața, patima, fiorul
însă doar pentru un ceas.
Dar cînd focul li s-a stins,
nu ne giugiulesc, „piu, piu",
ci ne-alungă c-un „ptiu, ptiu"
și sudalme, dinadins.

LAURENCIA

În nici unul să nu crezi.

PASCUALA

Da, că nu-ți aduc folos.

SCENA IV

MENGO, FRONDOSO, BARRILDO, aceleași.

FRONDOSO

Măi, Barrildo, arțăgos
cum ești tu nu-i altul...

BARRILDO

Vezi,
totuși este cineva
bun dreptatea să ne-o-mpartă.

MENGO

Însă, ca ortaci la toartă,
noi să hotărîm așa :
dacă-mi dau dreptate mie,
fiecare-mi dăruiește
lucru bun, de preț, firește.

BARRILDO

Eu şi zic, aşa să fie ;
dar de pierzi, ce dai în dar ?

MENGO

Scripca mea de cimişir,
ce-o socot un chilipir
mai de preţ ca un hambar.

BARRILDO

S-a făcut.

FRONDOSO

Dar am ajuns...
Doamnelor, mă plec supus.

LAURENCIA

Cum, Frondoso ? *Doamne*-ai spus ?

FRONDOSO

După moda nouă-i uns
licenţiat — bacalaureatul ;
orbul — chior ; şi chiomb — şpanchiul
şchiopul — şubred ; ghiuj — diliul ;
cuminţel — neobrăzatul ;
tontul — om cu mintea-ntreagă ;
strîngător — uns e-un zgîrcit ;
ager — uns un ochibelit
şi buzatul — gură-fragă ;
om dibaci — nepriceputul ;
om de duh — înfigăreţul ;
uns drept brav e nătăfleţul
şi descurcăreţ — limbutul ;
bun ortac — neisprăvitul ;
om sfios — fricosul, laşul ;
îndrăzneţ uns cîrcotaşul

și zburdalnic uns — smintitul.
seriosul — mohorît ;
demn de cinste — omul chel ;
grațios — un ins tembel ;
baba — reazem hotărît ;
e bubosul — pistruiat ;
cumpănit — un ins trufaș ;
șmecheru-i numit poznaș ;
cocoșatu, — ncovoiat.
Doamne dacă v-am numit,
imit, deci, un obicei.
Pot vorbi așa, de vrei,
orișicît, la nesfîrșit.

LAURENCIA

La oraș, Frondoso, mulți
sînt politicoși, vorbind
cum spui tu ; dar eu mă prind
că la sate poți s-asculți
inși cu limba mai spurcată,
guri care cuvîntul scotu-l
pe de-a-ndoaselea,-ntru totul.

FRONDOSO

Spune-mi, cum adică ?

LAURENCIA

Iată :
Seriosul — e-un posac ;
sincerul — fără rușine ;
blîndul — fără sînge-n vine ;
cel ce mustră — un gînsac ;
cel ce sfaturi dă — o plagă ;
cel filotim — nătărău ;
cel drept — aspru, crud și rău ;
cel cucernic — fire bleagă ;

cel statornic — un mîrlan ;
un lingău — politicosul ;
un viclean — cuviinciosul ;
cel cinstit — un mocofan ;
meritul — noroc curat e ;
adevărul — neghiobie ;
un necaz — vinovăţie,
iar răbdarea — laşitate.
E-o netrebnică nevasta
bună ; hîdă — cea frumoasă ;
cea cinstită — păguboasă...
Ei, şi-acum, cu asta, basta !

MENGO

Eşti un drac împieliţat !

BARRILDO

Are duhul pişicher.

MENGO

Pumni de sare şi piper
popa-n baie ţi-a turnat.

LAURENCIA

Dar ia zi, ce rămăşag
vă aduce-aici ?

FRONDOSO

Ascultă...

LAURENCIA

Haide, fără vorbă multă !
uite, cu urechea trag.

FRONDOSO

Cred în judecata ta.

LAURENCIA

Care e prinsoarea ? Zi-i !

FRONDOSO

Eu și cu Barrildo, știi,
contra Mengo...

LAURENCIA

Dar ce zice
Mengo ?

BARRILDO

Că n-ar fi pe lume
lucruri care sînt și-au nume.

MENGO

Da, morțiș susțin și-aice
că nu este.

LAURENCIA

Ce nu este ?

BARRILDO

Dragoste.

LAURENCIA

E prea de tot !

BARRILDO

Chiar așa și eu socot,
De n-ar fi — ce mai poveste ! —
n-ar mai dăinui nici lumea,
cîtă-o vezi și nu o vezi.

MENGO

Nu știu să filozofez,
nici citi — ar fi minunea ! —

însă dacă-ntre stihii
e discordia stăpînă
și primim în trup, în vînă,
de la ele, sucuri vii
și tristețe, și mînie,
flegmă, sînge — totu-i clar.

BARRILDO

Cerul și pămîntul doar,
sînt, măi Mengo, armonie
și-armonia e iubire,
căci concordie înseamnă.

MENGO

Peste tot iubirea-i doamnă,
dacă vine de la Fire.
Dragostea ocîrmuiește
toate lucrurile lumii ;
ține-n frîu întinsul humii,
cer, ființe și, firește,
toate, precum li-i umoarea,
cîrmuite-s de iubirea
ce le-ajută dăinuirea,
precum le păstrează starea.
Mîna-mi apără obrazul,
lovituri de vin spre mine ;
fug picioarele, fug bine,
de mă hăituie necazul.
Ochiu-și trage văl de pleoape,
cînd primejdii stau să-l pască —
și-asta-i dragoste firească.

PASCUALA

Păi, gîndiți la fel aproape !

MENGO

Ba, nici gînd, căci fiecare
doar pe sine se iubește.

PASCUALA

Mengo, minți ! Au nu firește
un bărbat iubește tare
o femeie ? La jivine
n-afli dragoste ?

MENGO

Te mire
faptul : asta nu-i iubire,
ci-i doar dragoste de sine.
Căci ce-i dragostea ?

LAURENCIA

Dorință
de frumos, de frumusețe.

MENGO

La ce-i bună ?

LAURENCIA

Să răsfețe
și să bucure-o ființă.

MENGO

Cred și eu — dar bucuria
asta nu e pentru sine ?

LAURENCIA

Este.

MENGO

Deci doresc un bine
ce-i încîntă și el, și ea ?

LAURENCIA

Da.

MENGO

Păi asta nu-i deloc
dragoste — nu-i nicăierea,
cînd doar mie-mi fac plăcerea
și cînd totul vreau, pe loc.

BARRILDO

Popa, ce ne spune-atîtea,
ne-a vorbit de Platon, care
sufletul iubea, se pare,
și, din ce iubea, virtutea.
Platon asta ne învață.

PASCUALA

Da,-i o chestie grozavă ;
cărturarii ăi cu glavă
cu de-al de-astea ne răsfață,
din academii și școale.

LAURENCIA

Bine zice Pascuala
despre ce ne-nvață școala ;
nu te supăra matale,
Mengo, zi mulțam că, ție,
cerul nu-ți dă dragostea.

MENGO

Tu iubești ?

LAURENCIA

Doar cinstea mea.

FRONDOSO

Deie-ţi Domnul gelozie !

BARRILDO

Cine-a cîştigat ?

PASCUALA

În asta,
ori ţîrcovnicul, ori popa,
cît ai zice hopa, hopa,
vă va lămuri — şi basta.
Laurencia nu ştie
ce-i iubirea... Nici eu, iată,
nu-s cu ea îndătinată.

FRONDOSO

Suferi-veţi din mîndrie !

SCENA V

FLORES, aceiaşi.

FLORES

Domnul, oameni buni, v-ajute !

PASCUALA

Slugă e la comandor.

LAURENCIA

Ah, cumetre, pici ca-n zbor —
dar de unde, fercheş-cute ?

FLORES

Nu vezi ? Vin de la război.

LAURENCIA

Vine don Fernando deci ?

FLORES

Da, slăvit să fie-n veci,
chiar de ne-a costat pe noi
lupta asta oameni, sînge !

FRONDOSO

Ia zi, cum a fost ?

FLORES

Au cine
poate povesti ca mine ?
Martor luptelor nătînge
fost-am doar... Cînd a-nceput
bătălia pentru-acest
orășel, ce se și cheamă
de pe-acum Ciudad Real,
adunatu-s-a o oaste
sub al marelui maestru
steag — adică două mii
de vasali viteji, de viță,
și trei sute călăreți,
și călugări, și mireni,
căci i-ndatorează veșnic
crucea roșie pe toți
cei care pe piept o poartă,
chiar de-s frați din ordin sacru,
căci cînd vorba e de mauri,
faptul este de-nțeles.
Tînărul viteaz purta
tunică frumoasă, verde,
toată cusături de aur,
încît numai la-nădirea
zalelor se mai zărea

că e bine prinsă în
șase cheutori măiastre.
Călărea un cal rotat,
mîndru și puternic, care
se-adăpase-n rîul Bétis
și păscuse iarba grasă
de pe malurile lui.
Moțu-i era prins în panglici
dintr-o piele de elan
și-mpletit în albi cîrlionți,
ce păreau că-s pete albe
peste-o spumă de ninsoare.
Cot la cot cu el, Fernán
Gómez, seniorul nostru,
pe un șarg, cu negre-corb
atît coama cît și coada,
mîndru călărea și țanțoș.
Peste zauua lui turcească,
mantia și grumăzarul
își vădeau, cu perle de-aur,
tivul lor portocaliu.
Coifu-mpodobit cu pene
albe mai părea să schimbe
sclipătul portocaliu.
Într-o chingă roșie-albă,
brațu-i legăna nu lancea,
ci un trunchi de frasin lung,
ce-i temut pînă-n Granada.
Ci orașul tot aleargă,
(parcă văd și-acum !) la arme,
toți strigînd că vor rămîne
credincioși pînă la moarte
sceptrului castilian.
Dar năvală dă maestrul,
peste ziduri, peste oaste
și,-n curînd pe toți cei care

vrut-au a-i păta onoarea,
puse a-i scurta de cap ;
și poruncă mai dădu
ca mulți oameni mai de rînd
biciuiți să fie-n public,
cu căluș în gură toți.
În Ciudad Real acum
e temut și e iubit
și toți cred că dacă, tînăr,
a răzbit să lupte, să
pedepsească și să-nvingă,
fi-va, mai tîrziu, un fulger
peste Africa mănoasă
și mulțimi de semiluni
crucii roșii va supune.
Comandorului, precum
tuturor ce-au fost cu dînsul,
le-a făcut atîtea daruri
de părea că tot orașul
ar fi fost moșia lui.
Ei, dar muzica se-aude...
Să-l primiți cu voioșie,
căci pentru izbînditori
aurul cel mai de preț
este-nsuflețirea plebei.

SCENA VI

COMANDORUL, JUAN CEL ROȘU, ESTEBAN, ALONSO, ORTUÑO, Cîntăreți, Țărani.

CÎNTĂREȚII

(cîntă.)

Fii binevenit,
mare comandor,
ce supui pămînturi

și-i ucizi pe dușmani.
Să trăiască-n veci
Guzmanii, Gironii.
Blînd în timp de pace,
jude drept să fie.
I-a învins pe mauri,
cei tari ca stejarii ;
Din Ciudad Real
vine-nvingător.
Steaguri el aduce-n
Fuenteovejuna.
Mulți ani să trăiască
mîndrul Fernán Gómez !

COMANDORUL

Eu tîrgului întreg îi mulțumesc
că dragoste fierbinte îmi arată.

ALONSO

S-arate-un pic doar poate,-n chip firesc,
din dragostea prea binemeritată.

ESTEBAN

Alcalzii din Fuenteovejuna
te roagă toți, cu inima curată,
ca să primești un dar ce noi, întruna,
îl socotim prea mic, adus în care.
Urări de bine îi vor fi cununa,
căci avuții prea multe tîrgul n-are.
Ci iată două coșuri mari cu vase
de lut smălțat — și-un cîrd de gîște, mare,
ce capetele-și scot gălăgioase,
nălțînd izbînzii tale osanale.
Și zece porci sărați, și șunci gustoase,
cum și păstrămuri vin pe-aceeași cale,
ca ambra mai plăcute la miroase.

Claponi, găini, o sută de perechi
ce și-au lăsat cocoșii-n văduvie,
prin aste sate de prin preajmă, vechi.
N-au arme și nici cai de călărie
sătenii, însă au, din vremi străvechi,
iubirea de vasali în suflet vie.
Prinos al dragostei, și blănuri vin,
la lungi asedii să-ți înfofolești
războinicii, în ierni cu ger hain,
mai bine ca-n armuri cavalerești.
În poloboace-ți mai aducem vin,
și brînză-n putini, și mărunte lucruri,
cu toți ai tăi, apururi și din plin,
de sănătate multă să te bucuri.

COMANDORUL

Mulțumesc, alcalzi... Cu bine,
mergeți sănătoși...

ALONSO

În tihnă,
limpede-i că de odihnă
să ai parte se cuvine.
Nu cu crengi și prapuri — iartă —
se cerea să-mpodobim
pragul casei și-astă poartă,
ci cu perle și chilim
de prin țări orientale.

COMANDORUL

Ați făcut pre cît puteți...
Deci, cu bine...

ESTEBAN

Cîntăreți,
mai cîntați Domniei sale !

CÎNTĂREȚII

(cîntă.)

Fii binevenit,
mare comandor,
ce supui pămînturi
și-i ucizi pe dușmani.

(Ies din scenă Alcalzii, Țăranii și Cîntăreții.)

SCENA VII

COMANDORUL, LAURENCIA, PASCUALA, ORTUÑO, FLORES

COMANDORUL

Voi rămîneți.

LAURENCIA

Ce poruncă
dai, señor ?

COMANDORUL

Tot mîndră, hai ?
Și cinstire tot nu-mi dai,
drac împielițat de prunca ?

LAURENCIA

Pascuala, ție,-ncalte,
ți-a vorbit ?

PASCUALA

Nici gînd.

COMANDORUL

Ba ție,
preafrumoasă fiară vie,

și codanei celeilalte.
Ce, nu sînteți ale mele ?

PASCUALA

Sîntem, dar pentru-altă treabă.

COMANDORUL

Hai, intrați aici, degrabă,
treceți pragul, frumușele,
unde și-alții sînt.

LAURENCIA

De-ar fi
și alcalzii, căci și tata
e alcalde...

COMANDORUL

Flores !

FLORES

Gata,
la poruncă !

COMANDORUL

Poți ghici
de ce nu sînt ascultat ?

FLORES

Hai, intrați !

LAURENCIA

Jos laba !

FLORES

Proaste
sînteți !

PASCUALA

Ei, cu de-alde aste
nu ne duci... Cum am intrat,
ușa-nchizi.

FLORES

Vrea să v-arate
prada.

COMANDORUL

(aparte, lui Flores.)

De cum intră,-ncui.

(Intră în casă.)

LAURENCIA

Flores, lasă-ne !

FLORES

Ce spui ?

LAURENCIA

Vrem să ne vedem plecate.

ORTUÑO

Păi, cu darurile-ncoace
v-au adus.

PASCUALA

Ei, i-auzi ! Zău ?
Valea, Flores, că-i de rău !

FLORES

Da-ncăpățînate-s, drace !

LAURENCIA

Ce, stăpînul vostru n-are
carne,-acum, destulă ?

ORTUÑO

Lasă,
carnea vostră-i mai gustoasă.

LAURENCIA

Hai, te cară la plimbare !
(Ies amîndouă din scenă.)

FLORES

Ei, Ortuño, e de rău :
de-om intra cu mîna goală,
ne va trage-o săpuneală
de-om vedea pe dracu, zău.

ORTUÑO

De eşti slugă — asta-i calea !
Cheag de vrei să prinzi, îţi duci
crucea grea cum poţi s-apuci,
ori îţi iei îndată valea.
(Ies din scenă.)

SCENA VIII

Reşedinţa regală din Medina del Campo.
REGELE don FERNANDO, REGINA doña ISABEL, don MANRIQUE, Suită.

DOÑA ISABEL

Cred, señor, că ne pîndeşte
grea primejdie, cînd oşti
strînge-Alfonso, cum cunoşti.

Mult mai bine-ar fi, firește,
noi să i-o luăm nainte,
cît primejdia-i mai mică
și cît oastea inamică
nu ne ia pe toți drept ținte.

REGELE

Aragonul și Navarra
ne sar iute-n ajutor,
iar Castilia, cu spor,
strînge oști din toată țara ;
deci sînt gata, pe dușman
să-l lovesc oricînd, de moarte.

REGINA

Place-mi, rege, că ești foarte
hotărît ca suveran.

DON MANRIQUE

Au venit doi regidori
din Ciudad Real, la rege.
Îi primești ?

REGELE

Se înțelege ;
pot să intre-ncrezători.

SCENA IX

Doi REGIDORI, aceiași.

ÎNTÎIUL REGIDOR

Rege mare și catolic,
don Fernando, care ești
în Castilia trimis,

chiar din Aragón, de ceruri,
scut şi sprijin să ne fii, —
am venit cu umilinţă
şi rugare către tine,
tocmai din Ciudad Real
şi în numele cetăţii,
ca să-ţi cerem ocrotire.
Fericiţi eram, o, rege,
credincioşi vasali să-ţi fim,
însă vitregia sorţii
ne-a împins pe-un drum potrivnic,
căci faimosul cap de oaste
Rodrigo Téllez Girón,
care-i nentrecut în lupte
şi-a ajuns, nespus de tînăr,
nalt maestru-n Calatrava, —
vrînd moşia să-şi lărgească
şi să crească mult în slavă
al său ordin preaînalt,
strînsu-ne-a-n cumplit asediu.
Scut am stat cu vitejie
şi elan cetăţii noastre,
încît sîngele în valuri
roşii se scurgea pe străzi.
A luat cetatea, totuşi,
însă n-ar fi izbutit,
dacă nu-i da Fernán Gómez
ajutor şi sfat întruna.
El e-acum stăpîn acolo,
iară noi, vasalii tăi,
fără voie,-ai săi vom fi,
de nu-ntorci a sorţii roată.

REGELE

Unde se-află Fernán Gómez?

ÎNTÎIUL REGIDOR

În Fuenteovejuna
cred că stă, căci e stăpîn
peste tîrg și are-acolo
casă — și acolo poate,
dincolo de-nchipuire,
pe supușii lui să-i țină
robi în jugul samavolnic.

REGELE

Dar aveți vreun cap de oaste ?

AL DOILEA REGIDOR

Nu avem, señor, niciunul,
căci un nobil n-a scăpat :
toți sînt prinși, răniți sau morți.

DOÑA ISABEL

Neîntîrziat se cer
lucrurile îndreptate,
căci, altfel, dușmanul poate
să tot crească în putere.
Portughezul rege,-acum,
poate, îmbrăcînd armura,
iute, prin Extremadura,
lesne să-și deschidă drum.

REGELE

Don Manrique, ia-ți companii,
două — și te du cu ele
să-i stai scut cetății mele,
spulberînd din ea dușmanii.
Contele de Cabra, care
e un Córdoba vestit,
te urmeze negreșit,
că-i viteaz de seamăn n-are.

Eu așa cred că e bine ;
treci nentîrziat la faptă.

DON MANRIQUE

Hotărîrea-i înțeleaptă,
rege — vrednică de tine.
I-oi zdrobi cît, palpitîndă,
inima mi-o bate-n piept.

REGINA

Ești, în luptă, dîrz și drept —
sîntem siguri de izbîndă.
(Ies din scenă.)

SCENA X

Cîmpie lîngă Fuenteovejuna.
LAURENCIA, FRONDOSO

LAURENCIA

Rufele mi le-am lăsat
doar pe jumătate stoarse,
ca să plec de lîngă rîu,
să nu dau prilej de bîrfe
și să-ți spun, Frondoso, că
tîrgul nostru clevetește
că te plac și că mă placi.
Zău, așa nu se mai poate,
căci ne tot pîndesc cu ochii
și, cum tu ești un flăcău
dintre cei dibaci în toate,
întrecîndu-i mult pe alții,
și prin trai îmbelșugat,
și prin vino-ncoace,-ncît
nu-i flăcău și nu e fată,

pe cîmpie și-n dumbravă,
care să nu spună azi
că doar una sîntem noi ;
și cu toții-așteaptă ziua
cînd părintele Chamorro
va să ne binecuvînte
așteptata cununie,
predicînd de la amvon.
Tu, mai bine, grijă ai,
măi, Frondoso, ca, la toamnă,
lui să-i fie plin hambarul
și-n butoaie s-aibă vin,
că mi s-a urît și mie
cu aceste-nchipuiri.
Eu am somn tihnit și, zău,
nu mă rod asemeni grijii.

FRONDOSO

Laurencia, frumoaso,
tare crudă ești cu mine,
cînd tu știi că mor de dor
să te văd și să te-ar d.
Dacă știi că visul meu
este să mă-nsor cu tine,
rău îmi răsplătești iubirea.

LAURENCIA

Dau și eu cît pot, Frondoso.

FRONDOSO

Oare este cu putință
ca deloc să nu te doară
faptul că mă perpelesc,
că nu beau și nu mănînc,

8

Cum poţi fi atît de crudă
tu, cînd ai un chip de înger ?
Doamne, ah, turbez de ciudă !

LAURENCIA

Vino-ţi, măi, Frondoso, -n fire.

FRONDOSO

O să-mi vin în fire cînd,
ca doi gingaşi porumbei,
la biserică, iubito,
cioc în cioc şi gîngurind,
ne vom duce amîndoi.

LAURENCIA

Lui Juan cel Roşu spune-i
asta, căci e unchiul meu
şi pot multe să se-ntîmple,
chiar dacă prea drag nu-mi eşti.

FRONDOSO

Doamne, vine seniorul !

LAURENCIA

Poate-i dus la vînătoare ;
ia ascunde-te-n tufişuri.

FRONDOSO

Ah, plesnesc de gelozie !
(Se ascunde.)

SCENA XI

COMANDORUL, cu o arbaletă; LAURENCIA, FRONDOSO, ascuns.

COMANDORUL

Ah, nu-i rău deloc să umbli
să vînezi un căprior
şi să dai de-o căprioară
preafrumoasă... Zău, nu-i rău !

LAURENCIA

Ia, mă odihneam oleacă,
după ce-am spălat la rufe,
dar mă-ntorc la rîu, poruncă
dacă-mi dă Domnia ta.

COMANDORUL

Ah, nespusa ta cruzime,
Laurencia, frumoaso,
zău că urîţeşte nurii
ce ţi-i dete cerul sfînt,
de te fac să pari un monstru
Însă dacă alte dăţi
ai fugit de ale mele
drăgăstoase rugăminţi,
mi-i, aici, prieten cîmpul
tainic şi pustiu şi mut.
Tu să fii atît de mîndră,
încît chipul să-ţi întorci
de la seniorul tău,
ah, deloc nu se cuvine.
Oare nu mi s-a supus
tînăra Sebastiana
a lui Pedro, zis cel Gras,
chiar dacă ştia o lume
că era căsătorită ?

Ori nevasta lui Martín
Paso, la doar două zile
după vesela lor nuntă ?

LAURENCIA

Da, señor, însă știu toți
că li se dusese buhul
că umblaseră cu alții
pe a dezmățării cale,
căci au fost flăcăi destui
ce s-au desfătat cu ele.
Mergi, señor, cu Dumnezeu
și vîneazăți căpriorul,
căci de n-aș vedea că porți
pe-al tău piept această cruce,
zău c-aș zice că ești dracu',
căci prea mult mă ispitești.

COMANDORUL

Tu ești dracul gol, codano !
Ia să-mi pun jos arbaleta.
(Lasă arbaleta la pămînt.)

. . . . . .

Mîinile la treabă treacă,
fără vorbă multă !

LAURENCIA

Cum ?
Ce faci ? Ți-ai ieșit din minți ?

COMANDORUL

Nu te-mpotrivi !

FRONDOSO

(din tufiș.)

De-i iau
arbaleta, n-o să poată
el la umăr să și-o pună.

(Ridică arbaleta.)

COMANDORUL

Ei, destul ! Stai blîndă !

LAURENCIA

Ceruri,
ajutați-mă !

COMANDORUL

Dar singuri
sîntem, fată — nu te teme.

FRONDOSO

O, mărinimos señor,
Lasă fata asta-n pace,
că de nu, ilustru-ți piept
va sta țintă și mîniei,
cum și supărării mele,
chiar de porți o sfîntă cruce.

COMANDORUL

Cîine, marș de-aici !

FRONDOSO

Nu-s cîine !
Laurencia, hai, fugi !

LAURENCIA

Oh, Frondoso, să ai grijă
de ce faci.

FRONDOSO

Fugi, fugi odată.

(Laurencia iese din scenă.)

SCENA XII

COMANDORUL, FRONDOSO

COMANDORUL

Bată-l Dumnezeu pe cel
ce de armă se desparte !
Arbaleta mi-am lăsat
jos, vînatul să nu-l sperii.

FRONDOSO

Vezi, señor, de seamă bagă,
că apăs — și mori pe loc.

COMANDORUL

A fugit... Mîrlane, zvîrle
arbaleta ! Fă ce-ți spun,
ticălosule nemernic !

FRONDOSO

Cum ? Să-mi iei cu arma viața ?
Vezi, señor, că este surdă
dragostea și nu ascultă
de porunci — cînd stă pe tronu-i.

COMANDORUL

Ce ! Un om viteaz ca mine
spatele o să-i întoarcă
unui țărănoi ? Hai, trage,
laș infam — și te păzește,

căci sînt gata chiar să-n calc
legile cavalerești.

FRONDOSO

Ba, nici gînd să trag... Eu mi-s
mulțumit cu starea mea,
și cum sînt silit să-mi apăr
viața greu primejduită,
plec cu tot cu arbaletă.

(Iese din scenă.)

COMANDORUL

Ce-ntîmplare neplăcută !
Însă mă voi răzbuna
crunt pentru sfruntarea asta.
Ah, de ce nu m-am luptat,
chiar așa, cu el ? O, ceruri,
simt că mor de grea rușine !

ACTUL II

SCENA I

ESTEBAN, un REGIDOR

ESTEBAN

Cum sănătate îți urez, doresc
să ținem strîns grînetul în hambare.
Începe anul prost și nefiresc ;
deci, pentru ceasuri grele, la păstrare
să ținem grîna, spre folos obștesc

REGIDORUL

Mereu am zis : se cere grijă mare
cînd trebile obștești îți sînt povară.

ESTEBAN

Părerea comandorului se ceară,
căci astrologii sînt neștiutori,
dar capetele-mpuie ei, din greu,
cu taine mari care, adeseori,
știute-s doar de bunul Dumnezeu,
vorbind, ca teologii visători,
despre trecut și viitor mereu.
Dar de întrebi ce numai ieri a fost,
ci nu știu al trecutei zile rost,

Ce, oare norii stau la ei în casă ?
Şi mersul tainic al atîtor astre ?
Pe unde văd ei, de ne bagă-n groază,
ce se petrece-n slăvile albastre ?
Pe semănat nu pun o dare grasă,
cum şi pe grîu şi orzurile noastre,
pe castraveţi, pe verze şi dovleci,
cînd li-s găoazele dovleci în veci.
Spun că-n ăst an un mare om va piere,
şi piere unul tocma-n Transilvania ;
că vin va fi puţin, dar multă bere
va ferici,-n acelaşi an, Germania ;
că n-or avea gasconii multe mere
şi tigrii înmulţi-s-or în Hircania,
de pînă semeni, ori nu semeni, iată
că te apucă iarna-ncrîncenată.

SCENA II

LEONELO, BARILDO, aceiaşi.

LEONELO

Tîrziu picarăm : prinsă văd că este
bîrfelniţa.

BARRILDO

Cum fu în Salamanca ?

LEONELO

Povestea-lungă.

BARRILDO

Prins-am eu de veste
că-nveţi cît Bartolo şi-ţi merge fleanca...

LEONELO

Nici cît unui frizer... E o poveste
cu facultatea asta : dai la bani, ca
să-nveţi amestecat.

BARRILDO

Eşti cărturar !

LEONELO

Am învăţat temeinic multe, dar...

BARRILDO

Se tipăresc atîtea cărţi acum,
că toţi se socotesc mari cărturari.

LEONELO

Ba, greu fiind s-alegi dintr-un duium
de cărţi, sînt înţelepţii tot mai rari ;
În minţi e-un talmeş-balmeş — şi simţi cum
zadarnice-s sforţările prea mari.
Cum titluri multe,-n raft, îţi dau de furcă,
şi cel cu cartea-ndătinat o-ncurcă.
Tiparul e o artă minunată
şi a vorbi-mpotrivă-i n-o să-ncere,
căci pentru veacuri păstrător se-arată,
de opere, ce-n veci nu se mai şterg
din minţi. E arta asta inventată
de-un neamţ vestit, pe nume Gutenberg.
Născut în Mainz, e întrecută-n toate
de faimă marea lui însemnătate.
Dar mulţi din cei ce-aveau înrîurire
prin tipărita slovă şi-o pierdură.
Mulţi tipăreau, în vorbe fără şire,
prostii, sub nobilă iscălitură ;
mulţi, duşmănind vreun ins cu îndîrjire,

pun sub tipar cîte-o mîzgălitură
și o împrăștie-n întreaga lume,
sub al urîtului de dînșii nume.

BARRILDO

Eu, Leonelo, nu cred asta.

LEONELO

Prostul
pe cărturar e drept să se răzbune.

BARRILDO

Tiparului i-i mare-n lume rostul.

LEONELO

Trecut-au veacuri fără el... Ia spune,
sfinți Ieronimi sau Augustini, cu postul
îndătinați, mai sînt azi ? Vreo minune
mai fac de cînd tiparu-i mare artă ?

BARRILDO

Ursuz ești... Hai să stăm — și las-o moartă.

SCENA III

JUAN CEL ROȘU, un ȚĂRAN, aceiași.

JUAN CEL ROȘU

Drept zestre, trei moșii de-ajuns, zău, nu-s,
de vrei să faci în veacul nostru față.
E-un fapt pe care îl cinstesc nespus
și nobili, și țărani în astă viață.

ȚĂRANUL

Cu comandorul ce-i ?

JUAN CEL ROȘU

Pe rele-i pus :
S-a dat la Laurencia... Prost se-nvață !

ȚĂRANUL

E om mai muieratic, mai hain ?
Vedea-l-aș spînzurat coló,-n măslin !

SCENA IV

COMANDORUL, ORTUÑO, FLORES, aceiași.

COMANDORUL

Oameni, Domnul v-aibă-n pazà.

REGIDORUL

O, señor...

COMANDORUL

Stați, stați în pace.

ESTEBAN

Loc stăpînului se face
unde el mereu se-așează...
Noi stăm bine și-n picioare.

COMANDORUL

Stați.

ESTEBAN

Cum ne cinstești, firește,
te cinstim, căci nu cinstește
omul care cinste n-are.

COMANDORUL

Să stăm jos cu toţii dar.
Vreau să vă vorbesc.

ESTEBAN

Señor,
oare l-ai văzut, ca-n zbor,
pe acel grozav ogar ?

COMANDORUL

Slujitorii mei, alcalde,
sînt uimiţi de cum aleargă.

ESTEBAN

Zău, nici hoţu,-n lumea largă,
nici fricosul, cînd prea cald e
focul luptei, chiar aşa
nu aleargă... Maică, maică !

COMANDORUL

Îmi cam scapă-o iepuroaică ;
asmuţeşte-l după ea.

ESTEBAN

I-auzi, drace ! Cum adică ?
Unde-i urecheata aia,
că asmut pe loc potaia.

COMANDORUL

Nu-i departe — şi ţi-e fiică.

ESTEBAN

Fiica mea !

COMANDORUL

Da.

ESTEBAN

Şi pe dînsa
vrei s-o prinzi, señor ?

COMANDORUL

Vezi bine.
Mustr-o, căci, faţă de mine,
prea multă mîndrie strîns-a.
Alta, şi ea tot nurlie,
(soţul ei e-aici), cînd semn
i-am făcut, simţi îndemn
la-ntîlnire-n trap să vie.

ESTEBAN

Ce ruşine ! Dar, señor,
prea eşti slobod, zău, la gură.
Asta lumea n-o îndură.

COMANDORUL

Ce ţăran bun orator !
Flores, din Aristotel,
din *Politica* să-i dai
să citească.

ESTEBAN

Vrem un trai
drept, cinstit — şi nu altfel.
În Fuenteovejuna
oameni vrednici sînt, să-i lauzi.

LEONELO

Ce neobrăzare ! I-auzi !

COMANDORUL

(regidorului.)

Te-am jignit cumva ?

REGIDORUL

Întruna
tot vorbești ce nu se cade
și onoarea noastră vrei,
fără bun și drept temei,
parcă, să o vezi cum scade.

COMANDORUL

Voi aveți onoare ? Ce
cavaleri de Calatrava !

REGIDORUL

Crucii-i poartă unii slava,
dar au sîngele, he, he,
nu tocmai curat, ca noi.

COMANDORUL

Cum ? Pe-al meu cu-al vostru-un pic
de-l amestec, eu vi-l stric ?

REGIDORUL

Dacă nu prea e de soi...

COMANDORUL

Cum o fi, le măgulește
pe-ale voastre dragi neveste.

REGIDORUL

Tot ce spui minciună este.
Iarăși ne jignești, firește.

COMANDORUL

Ce țărani plictisitori !
la orașe minunat e,
căci nu-ți pune bețe-n roate

nimeni ; ba, adeseori,
soţii-s bucuroşi cînd au
oaspeţi ale lor soţii.

ESTEBAN

E pe dos la noi, să ştii,
şi ţi-o spun, señor, pe şleau :
şi-n oraşe-s legi — şi nici
Dumnezeu orice nu iartă.

COMANDORUL

Hai, căraţi-vă !

ESTEBAN

Ne ceartă ?
Cine-i de prisos aici ?

COMANDORUL

Vreau să văd că nu rămîne
din voi urmă-aici !

ESTEBAN

Da, gata,
am plecat.

COMANDORUL

Nu toată gloata.

FLORES

Nu te-nfuria, stăpîne,

COMANDORUL

Ei, în lipsă, pe la spate,
toţi să mă bîrfească vor.

ORTUÑO

Fii, señor, mai răbdător.

COMANDORUL

Am răbdat chiar peste poate.
Cîte unul, nu duium,
să se ducă pe la case.

LEONELO

Ce mi-i dat să văd, Cristoase !

ESTEBAN

Eu o iau pe-aici, oricum.
(Țăranii ies din scenă.)

SCENA V

COMANDORUL, ORTUÑO, FLORES

COMANDORUL

Ce ziceți de-această gloată ?

ORTUÑO

Nu-s fățarnici, nu știu multe
și nici chef nu au s-asculte,
cînd nemulțumiți se-arată.

COMANDORUL

Ce, mi-or fi egali ?

FLORES

Defel.

COMANDORUL

Și să-l las nepedepsit
pe țăranul răzvrătit,
cu-arbaleta mea la el ?

FLORES

Azi noapte-am crezut că-i la
Laurencia, la poartă.
I-am lăsat urechea spartă
unuia ce-i semăna —
îmi păruse — la statură.

COMANDORUL

Unde-o fi Frondoso-acela ?

FLORES

Cică tot mai umblă lela,
pe aici, prin bătătură.

COMANDORUL

Ce spui ? Tot mai îndrăznește,
cînd a vrut să mă omoare ?

FLORES

Prins va fi curînd, se pare,
ori ca, în cârlig, un pește,
ori ca pasărea în laț.

COMANDORUL

Cînd eu groază bag, cu spada,-n
Córdoba și în Granada,
un țăran să văd că — hat —
arbaleta-n piept mi-o pune !
Flores, lumea e pe ducă !

FLORES

Dragostea-i ades năucă.

ORTUÑO

Viu eşti şi, deci, gînduri bune
pentru el să ai s-ar cere.

COMANDORUL

Vreau, Ortuño, s-am răbdare ;
altfel, astă aşezare
ai vedea pe loc cum piere
sub potop de fier şi foc,
dar pîndind prilej prielnic,
răzbunarea-n frîu vremelnic
mi-o mai ţin puţin pe loc.
Ce-i cu Pascuala ?

FLORES

Zice
că s-o mărita curînd.

COMANDORUL

Chiar şi crede-n acest gînd ?

FLORES

Mái plăcut — şi-aici e-aice —
îţi va da apoi răsplata.

COMANDORUL

Şi Olalla ?

ORTUÑO

O dulceaţă
de răspuns.

COMANDORUL

Tot şugubeaţă ?

ORTUÑO

Are un logodnic fata —
zice că din ochi n-o scapă,
de cînd daruri multe strîns-a
şi te-ai dus cu noi la dînsa.
Gelozia tare-l sapă,
dar, de-o lasă el mai moale,
ai s-o vezi ca mai nainte.

COMANDORUL

Ah, nădăjduiesc fierbinte,
dar îmi stă ţăranu-n cale...

ORTUÑO

Umblă şi el, dar zadarnic...

COMANDORUL

Dar Inés ?

FLORES

Care Inés ?

COMANDORUL

Ei, a lui Antón.

FLORES

Ades
te-nfruptaşi din al ei farmec.
I-am vorbit la grajd — şi-i rost,
pe acolo, dacă vrei...

COMANDORUL

Ah, îmi plac aste femei,
dar le răsplătesc mai prost.
Dacă şi-ar cunoaşte, Flores,
ele-adevăratul preţ !

FLORES

Pentru omul iubăreţ
stup de desfătate ore-s.
Cînd le cucereşti uşor,
iute-n piept se stinge oful.
Zice însă filozoful
că sînt şi femei ce-i vor
pe bărbaţi, cum forma vrea
al materiei veşmînt.
Că şi de-astea-n lume sînt,
n-ai de ce te supăra.

COMANDORUL

De iubire nesătul,
cînd arzi tot în foc şi pară,
vrînd izbînda mai uşoară,
nu o preţuieşti destul.
Orişicît de crud, hain,
doru-n lanţul lui te-a prins,
uiţi de focul viu, încins,
cînd te costă prea puţin.

SCENA VI

CIMBRANOS, aceiaşi.

CIMBRANOS

Comandorul e aici ?

ORTUÑO

E în fața ta și nú-l vezi ?

CIMBRANOS

O, viteze Fernán Gómez,
schimbă-ți verdea ta beretă,
schimb-o iar cu coiful luciu !
Schimbă mantia cu-armura,
căci e don Rodrigo strîns
ca în clește de maestrul
cel de Santiago, cum
și de contele de Cabra,
în Ciudad Real trimiși
de-a Castiliei regină,
și-i pe cale să se piardă
ceea ce, pe Calatrava,
știi că l-a costat mult sînge.
De pe-ale cetății ziduri
se și văd, în timpul zilei,
lei cum și cetăți pe steaguri,
cum și-aragoneza stemă.
Chiar de portughezul rege
ar dori acum să-i sară
lui Girón în ajutor,
greu ar fi pentru maestru
să se-ntoarcă la Almagro,
viu, nevătămat, señor.
Saltă deci în șa, îndată,
căci, văzîndu-te o clipă,
s-or întoarce înapoi,
în Castilia, dușmanii.

COMANDORUL

Gata, nu-i timp de palavre !
Tu, Ortuño, o trompetă

dă porunci să sune-n piață.
Cîți soldați am eu pe-aici ?

ORTUÑO

Cred că vreo cincizeci, señor.

COMANDORUL

Toți pe cai să salte-ndată !

CIMBRANOS

Dacă-ntîrzii, regele
domn va fi-n Ciudad Real !

COMANDORUL

N-o să fie, nu te teme.
(Ies din scenă.)

SCENA VII

Cîmpie lîngă Fuenteovejuna.
LAURENCIA și PASCUALA, fugind ; MENGO.

PASCUALA

Mengo, stai cu noi !

MENGO

Ei, lasă,
tot vă temeți ? Zău că-i bună !

LAURENCIA

E mai bine ca-mpreună
să ne ducem noi acasă,
ca să nu ne iasă-n cale.

MENGO

Blestemat să fie, drace !

LAURENCIA

Ziua nu ne lasă-n pace,
și nici noaptea.

MENGO

Se prăvale
trăsnetul asupra lui
și-n văpaia lui să-l ardă,
încît viața să și-o piardă,
s-avem pace iar.

LAURENCIA

Om nu-i !
Fiară-i, ciumă și venin.

MENGO

Mi s-a spus cum că Frondoso,
apărîndu-te, a scos-o
la liman cu-acest hain,
și-arbaleta-n piept i-a pus.

LAURENCIA

Mengo, nu-mi plăceau bărbații,
dar, de-atunci, îmi sînt ca frații
și nu-i mai privesc de sus.
Ah, Frondoso ce curaj
a avut ! Să-l coste poate
viața !

MENGO

Adevărul spus-ai
și să fugă cred că-i musai.

LAURENCIA

Chiar de drag mi-i, peste poate,
eu îi dau același sfat,
dar primește sfatul meu
disprețuitor, mereu,
furios și-ntărîtat.
Iară comandorul jură
că să-l spînzure i-i vruta
de-un picior.

PASCUALA

Lovi-l-ar guta !

MENGO

Pietrele mai pe măsură
i-s — și jur în clipa asta
c-am pietroaie în desagă,
de-i crăp capul, fată dragă,
și îi sparg în țăndări țeasta,
că mai dezmățat e, zău,
ca acel roman, *Sabal*.

LAURENCIA

Ăla-i Heliogabal,
crud, neomenos și rău.

MENGO

Fie și Alababal...
Cu istoria stau prost
și-ăla, dezmățat de-a fost,
n-a fost chiar în așa hal.
Oare a plodit natura
om mai rău ca ăst Fernán
Gómez ?

PASCUALA

Nu, că-i prea tiran
şi-i ca tigrul stîrpitura.

SCENA VIII

JACINTA, aceiaşi.

JACINTA

Ajutor, prietenia
şi la rău de ne mai leagă !

LAURENCIA

Ce-ai păţit, Jacinta, dragă ?

PASCUALA

Eşti cu noi.

JACINTA

Mi-i grea urgia,
căci leiţi nu-n arme, ci-n
mişelie, vin avan
slujitorii lui Fernán ;
să mă ia la dînsul vin,
la Giudad Real !

LAURENCIA

Te aibă
Domnu-n pază. Glume face
doar cu tine, însă, drace,
s-ar ţinea de mine zgaibă.

(Iese din scenă.)

PASCUALA

Eu bărbat, Jacinta, nu-s :
cum să te-apăr eu, anume ?
(Iese din scenă.)

MENGO

Eu, în schimb, am chip și nume
de bărbat — nimic de spus.
Lîngă mine stai.

JACINTA

Ai armă ?

MENGO

Cea dintîi pe-a lumii vatră.

JACINTA

Unde-i ?

MENGO

Icea, vezi ? O piatră
zău că orice țeastă sfarmă.

SCENA IX

FLORES, ORTUÑO, Soldați, JACINTA, MENGO.

FLORES

Ai crezut că scapi cu fuga ?

JACINTA

Mengo, mor !

MENGO

Domni nobili, noi
sîntem lucrători — și,-apoi...

ORTUÑO

Aperi muierușca ?

MENGO

Roga
mea s-o apere dorește,
căci i-s rudă-apropiată
și aș vrea, pe biata fată,
să o apăr părintește.

FLORES

Omorîți-l !

MENGO

Drace ! Uuuh,
de-mi ies eu din pepeni tare,
mă desfac la cingătoare
și-mi slobod al vieții duh !

SCENA X

COMANDORUL, CIMBRANOS, aceiași.

COMANDORUL

Ce e ? Pentru orice fleac
sînt silit în șa să sar ?

FLORES

Țărănoii ăștia, iar,
tot pe răzvrătiții fac
și ne-nfruntă — și-ar fi cazul
să le vii de hac odată.

MENGO

Milă ai, señor, căci iată
care-i buba și necazul :

pedepsește-i pe soldații
ce, în al tău nume, cică,
vor pe biata mititică
s-o răpească, blestemații.
Fii, señor, cu gînduri bune :
voie dă-mi s-o iau cu mine.

COMANDORUL

Voie le dau lor, pe tine
chiar pe loc să se răzbune.
Prastia !

MENGO

Señor !

COMANDORUL

Cu ea
să-l legați ! Îi va intrá-n os ?
Haideți, Flores și Cimbranos,
Și Ortuño !

MENGO

Deci așa
faci dreptate tu, señor !

COMANDORUL

În Fuenteovejuna
nu-s bîrfit întotdeauna ?

MENGO

Care e greșeala lor ?

FLORES

Să-l ucidem ?

COMANDORUL

Nu mînjiţi
nişte arme ce,-n alt loc,
s-or slăvi-n al luptei foc.

ORTUÑO

Cum să-l pe...

COMANDORUL

Să-l biciuiţi !
Strîns legat de-acel stejar,
gol-goluţ el să rămîie,
şi vă faceţi bici din frîie.

MENGO

Milă ! Nobil eşti !

COMANDORUL

Amar
daţi-i peste piept şi coapsă !
Zboare ţinte din curele.

MENGO

Pentru-asemeni fapte rele
nu ai tu, cer sfînt, pedeapsă ?

(Flores, Ortuño şi Cimbranos îl duc pe Mengo.)

SCENA XI

COMANDORUL, JACINTA, Soldaţi.

COMANDORUL

Tu, ţăranco, fugi ? Vai, vai !
E mai bun un lucrător
ca un mare senior ?

JACINTA

Cinstea-ţi cer să mi-o redai,
căci tu cinstea mi-ai răpit,
să mă iei cu tine vrînd.

COMANDORUL

Doar aşa, avînd de gînd ?

JACINTA

Da, că tata-i om cinstit.
Nu-i de nobil neam, ca tine,
da-i mai nobil la purtare.

COMANDORUL

Astă încăpăţînare
ţărănească, vezi tu bine,
mă-nrăieşte doar. Ei, hai !

JACINTA

Unde ?

COMANDORUL

Vii cu mine.

JACINTA

Nu !
Vezi ce faci, señor !

COMANDORUL

Eu văd
că ţie-a dor de un prăpăd
şi vei merge, fată, cu
toţi soldaţii, ca povară
să nu-mi fii, pe drumuri, mie.

JACINTA

Ah, pe mine, cîtu-s vie,
nu m-or face de ocară.

COMANDORUL

Haide, mişcă !

JACINTA

Ah, señor,
fie-ţi milă !

COMANDORUL

Nu se poate.

JACINTA

Cerurilor cer dreptate
şi mă-ncred în mila lor !
(Soldaţii o iau pe Jacinta.)

SCENA XII

Stradă în Fuenteovejuna.
LAURENCIA, FRONDOSO

LAURENCIA

Ah, Frondoso, cum cutezi
să te-araţi aici la faţă ?

FRONDOSO

Cutezanţa ta mă-nvaţă
ce-i curajul, fi'ncă, vezi,
l-am zărit pe comandor
de pe deal, de sus, cum pleacă,
şi-mi trecu şi frica dacă

tu n-ai frică. Plece-n zbor
şi de-ntors să n-aibă parte.

LAURENCIA

Nu, să nu-l blestemi ! Toţi ştiu
că rămîne omul viu
de-i trimis aşa la moarte.

FRONDOSO

De-i aşa, trăiască-n veci,
căci, dacă-i urez de bine,
cazul iar pe dos devine
şi-o să moară scîrba, deci.
Laurencia, iubito,
vreau să aflu de ţi-s drag,
de-o voi trece peste prag
pe mireasa ce-am dorit-o.
Toţi sătenii vorbe-nşiră
că ne-am fi legat pe veci,
dar nu văd nimic şi, deci,
stă tot tîrgul şi se miră.
Tu de toane te mai lasă
şi răspunde, da sau nu.

LAURENCIA

Pot să afle, ei şi tu,
că zic *da* şi nu-s ţîfnoasă.

FRONDOSO

Ah, sărut cu plecăciune
glezna ta, ce-i o dulceaţă !
Simt că-ncep o nouă viaţă,
cu frumoase gînduri bune.

LAURENCIA

De vrăjeli, Frondoso, dragă,
te mai lasă — și fii gata
să vorbești pe loc cu tata.
Treaba asta nu-i de șagă ;
uite-l chiar, cu unchiu'meu.
Eu, Frondoso, spun că ție
drag mi-ar fi să-ți fiu soție.

FRONDOSO

Să m-ajute Dumnezeu !

(Laurencia intră în casa ei.)

SCENA XIII

ESTEBAN, REGIDORUL, FRONDOSO

ESTEBAN

S-a purtat de-a scos din fire
tîrgul tot — și asta-i groaznic.
E-un destrăbălat obraznic
și nu merită cinstire.
În nimic n-are măsură,
cînd, ades, l-apucă sminta.
Sărăcuța de Jacinta
cîte n-a-ndurat și-ndură !

REGIDORUL

Vin acum la cîrmă, iată,
spanioli catolici regi
și prea dreptelor lor legi
s-o supune țara toată.
Santiago și dă iama
în Ciudad Real, pe cal.
Pe Girón al morții val

n-o să-l ierte — îți dai seama ?
De Jacinta rău îmi pare,
că era cuminte, zău.

ESTEBAN

Mengo biciuit fu rău.

REGIDORUL

Are, bietul, o spinare
neagră cum nu-i nici cerneala.

ESTEBAN

Taci, că ard de ciudă cînd
fărdelegilor, pe rînd,
să le țin vreau socoteala.
Ah, și ăst toiag-însemn
nu-mi ajută !

REGIDORUL

Crezi că tú, deci,
slujitorii să i-i judeci
ești chemat ?

ESTEBAN

Mai simți îndemn
s-afli și-alte fărdelegi ?
Pe-a lui Pedro cel Gras știi
că a necinstit-o și
ceasuri lungi, apoi, întregi,
slugilor le-a dat-o ?

REGIDORUL

Oare
cine ne ascultă ? Ei,
cine-i ?

FRONDOSO

Eu și, dacă vrei
să-mi dai încuviințare...

REGIDORUL

Ah, Frondoso,-n casa mea
voie tu să-mi ceri vreodată ?
Drag îmi ești ca unui tată —
știi prea bine că-i așa.
Ca pe-un fiu doar te-am crescut.

FRONDOSO

O, señor, dacă ți-s drag,
o nădejde mare trag :
știi din cine m-am născut...

ESTEBAN

Ți-a făcut vreun rău și ție
Fernán Gómez ?

FRONDOSO

Nu puține
rele mi-a făcut.

ESTEBAN

Vezi bine,
inima-mi spunea că știe.

FRONDOSO

Zic și eu, în clipa asta,
cînd mi-ai spus că drag îți sînt,
că să-mi fie-aș vrea, curînd,
Laurencia nevasta.
De mi-a dat imbold speranța,
iartă graba gurii mele ;

Unii zic că,-n toate cele,
mi-i prea mare cutezanța.

ESTEBAN

Ah, Frondoso, tu-mi lungești
viața în aceste vremuri
cînd de-o spaimă mă cutremur
ce mă strînge-n dinți de clești.
Cerului îi mulțumesc
c-o să-mi aperi cinstea tu
și iubirii, ce te vru
curajos, curat, firesc.
Dar se cade-al tău părinte
să-și dea și el învoirea.
Eu aștept cu drag nuntirea
și să-ți spun pot, dinainte,
că sînt fericit nespus
și-s de toate cele gata.

REGIDORUL

Numai poate că și fata
ar avea ceva de spus.

ESTEBAN

Nu-ți fă griji din partea ei,
că doar s-au văzut cam des
și-ntre ei s-au înțeles.
Să vorbim, cu drept temei,
despre zestrea ei : să știi
că ușoară e tocmeala.
Dacă-mi fac eu socoteala.
am doi, trei *maravedi.*

FRONDOSO

N-am nevoie de-astea toate ;
n-am nevoie eu de zestre.

REGIDORUL

Fără zestre în căpestre
de se bagă, dă-i-o, frate !

ESTEBAN

Bine, bine... Ce zici, însă,
nu-i cerem și ei părerea ?

FRONDOSO

Drept e, n-ajungi nicăierea
dacă fata e constrînsă.

ESTEBAN

Laurencia !

SCENA XIV

LAURENCIA, ieșind din casă ; aceiași.

LAURENCIA

Señor ?

ESTEBAN

Ei, vedeți cu cîtă grabă
a venit ? Auzi, întreabă
de-ar fi bine, dumnealor,
ca pe Gila, care ție
ți-e prietenă prea bună,
să i-o dăm, toți împreună,
Lui Frondoso de soție,
că mai rar ca el flăcău
în Fuenteovejuna.

LAURENCIA

Gila se mărită ?

ESTEBAN

Una
știi mai bună ?

LAURENCIA

Eu ? Nu, zău
că e bună Gila.

ESTEBAN

Bine,
dar eu că-i urîtă spun
și c-ar fi Frondoso bun,
mult mai bun chiar, pentru tine.

LAURENCIA

Tot te ții de șotii !

ESTEBAN

Tot.
Zi, ți-i drag ?

LAURENCIA

Păi, ce să zic ?
Mi-e prieten bun, de mic,
și răspuns să-i dau cum pot
cînd știi bine că ?...

ESTEBAN

Dar vrei
să-i spun eu un *da* ?

LAURENCIA

Da, bine,
zi tu *da*-ul pentru mine.

ESTEBAN

Cea mai bună dintre chei
dac-o am în mînă — gata,
s-a făcut ! Hai să mă laud
și cumătru-n tîrg să-mi caut.

REGIDORUL

Hai.

ESTEBAN

Ei, fiule, ai fata,
dar de zestre-al tău tătîne
ce-o să zică ? Patru mii
îi dau, de maravedí.

FRONDOSO

Vai, señor, zic să se-amîne
treaba asta, că-mi faci rău
și mă simt jignit un pic.

ESTEBAN

Lasă, lasă, nu-i nimic.
Vezi tu, dragul meu flăcău,
că jignirea trece-odată,
dar, gîndind la viitor,
căsnicia n-are spor,
fără zestre, niciodată.

(Esteban și regidorul ies din scenă.)

LAURENCIA

Ești, Frondoso, mulțumit ?

FRONDOSO

Dacă-s mulţumit ! Nu simţi
că aproape-mi ies din minţi
de cît sînt de fericit ?
Inima îmi rîde-n piept,
Laurencia, iubito,
căci comoara ce-am rîvnit-o
o să fie-a mea, de drept.

(Ies din scenă.)

SCENA XV

Cîmpie lîngă Ciudad Real.

MAESTRUL DE CALATRAVA, COMANDORUL, FLORES, ORTUÑO, Soldaţi.

COMANDORUL

Fugi, fugi, señor, căci n-ai altă scăpare.

MAESTRUL

De vină-s zidurile mult prea slabe
şi prea puternica vrăjmaşă oaste.

COMANDORUL

Îi costă sînge mult şi multe vieţi.

MAESTRUL

Şi nu s-or lăuda că, printre prăzi,
se află şi drapelul Calatravei,
căci i-am lipsit de gloria aceasta.

COMANDORUL

Maestre, planul nu ţi-a izbutit.

MAESTRUL

Ce pot să fac cînd soarta oarbă-l nalță
pe unul azi — și-l umilește mîine ?

VOCI

(în culise.)

Castilia, izbînditor ți-e sceptrul !

MAESTRUL

Apar cununi de torțe pe creneluri
și geamurile turnurilor nalte
se umplu de izbînditoare steaguri.

COMANDORUL

Pot să le umple cu vărsatul sînge,
căci mai mult tragedie-i decît praznic.

MAESTRUL

Mă-ntorc la Calatrava, Fernán Gómez.

COMANDORUL

Eu la Fuenteovejuna, cît
n-ai hotărît de rudele-ți urmezi,
ori regelui Castiliei te pleci.

MAESTRUL

Ce-am hotărît voi spune prin scrisori.

COMANDORUL

Cu timpul, ai să tragi învățăminte.

MAESTRUL

Ce cruntă lecție mi-a dat de tînăr !
(Ies din scenă.)

SCENA XVI

Cîmpie lîngă Fuenteovejuna.
Procesiune nupțială. Cîntăreți, MENGO, FRONDOSO, LAURENCIA, PASCUALA, BARRILDO, JUAN CEL ROȘU, ESTEBAN.

CÎNTĂREȚII

(cîntă.)

Mulți ani, la mulți ani
mirii să trăiască !
Mulți ani, la mulți ani !

MENGO

Să scorniți urarea asta
zău că mult v-ați mai căznit !

BARRILDO

Ia fii tu mai iscusit,
alta să scorneşti — şi basta.

FRONDOSO

Mengo să primească bice
se pricepe — nu la vers.

MENGO

Unul ştiu de nu i-au mers
treburile pe aice
şi căruia comandorul...

BARRILDO

Taci, căci multor fiara asta
necinstitu-le-a nevasta !
Groaznic simt şi-acú fiorul.

MENGO

Ah, de-o sută de soldați
biciuit am fost, cu larmă,
și-aveam prăștia drept armă.
(. . . . . .)
d' ápoi pe-altul — nici nu-i spun
numele, că-i om cinstit —
cu o clismă l-a căznit,
nebăgînd în el săpun
ci cerneală și nisip !
Poți să-nduri așa ceva ?

BARRILDO

Deh, voia să rîdă...

MENGO

Na !
Clisma nu-i de rîs... Nu-i chip...
Chiar de este sănătoasă,
eu aș vrea să mor după-aia.

FRONDOSO

Ia mai zi urarea aia
care știi că-i mai frumoasă.

MENGO

Mirii mulți ani stea-mpreună,
fără pizmă, fără sfadă ;
gelozia cea neroadă
n-o cunoască ; totul strună
să le meargă — și de bună
bătrînețe ei să moară !
Mulți ani, mulți ani să trăiască !

FRONDOSO

Bată-l Dumnezeu pe cel
care a scornit cupletul !

BARRILDO

L-a scornit pe loc.

MENGO

Poetul
cred că face-n acest fel :
simigiul n-ați văzut
cum aruncă aluat
în uleiu-nfierbîntat,
pîn' ceaunul s-a umplut ?
Și ba-i ies, cînd îs întoarse,
dolofane, rumenite,
ba crăpate și turtite,
coapte bine ori prea arse.
Și poetul, cu cîntatul,
cred că face cam așa
și depinde ce maia
are-ntr-însul aluatul.
În ceaunul de hîrtie
zvîrle versuri, cît se cere,
tot crezînd c-a uns cu miere
dulce niscaiva prostie.
Dar cînd vrea ca alții, încă,
să le guste — fug de el.
Singur le-a făcut ? La fel,
tot el singur le mănîncă.

BARRILDO

Mengo, de-aiureli te lasă !
Mirilor cuvîntul dăm.

LAURENCIA

Mîna vrem să-ți sărutăm.

JUAN CEL ROȘU

Mie, fată preafrumoasă ?
Ei, și bunului tău tată
sărutați-i-o acum.

ESTEBAN

Numai fericire-n drum
să-ntîlnească viața toată.

FRONDOSO

Amîndoi, în ceasul sfînt,
ne-ați dat binecuvîntarea.

JUAN CEL ROȘU

Lăutari, porniți cîntarea,
că de azi un suflet sînt.

CÎNTĂREȚII

(cîntă.)

Din Fuenteovejuna
iese, mări, o codană,
și pe urma ei se ține
mîndru cavaler ce poartă
roșa Calatravei cruce.
Printre ramuri ea se-ascunde,
rușinoasă, turburată,
prefăcîndu-se că ea
nu l-ar fi văzut deloc.
„De ce te ascunzi,
tu, mîndră codană ?
Dorințele mele
prin ziduri pătrund."
Cavalerul vine-aproape,
iar codana, speriată,

cearcă a schimba-n perdele
ramurile cele dese.
Însă cum cel ce iubește
trece peste munți și mări
cu nespusă ușurință,
astfel dînsul îi grăiește :
„De ce te ascunzi,
mîndră codană ?
Dorințele mele
prin ziduri pătrund."

SCENA XVII

COMANDORUL, FLORES, ORTUÑO, CIMBRANOS, Soldați ; aceiași.

COMANDORUL

Nunta s-o opriți și nimeni
să nu plece de aici !

JUAN CEL ROȘU

O, señor, vezi, nu-i o joacă,
dar cum însuți dai poruncă...
Vrei un loc ? Te-ai și întors
cu viteaza ta oștire ?
Ai învins ? Ei, mai întreb !

FRONDOSO

(aparte.)

Sînt pierdut ! Mă scapă, Doamne !

LAURENCIA

Fugi pe-aici, Frondoso, iute !

COMANDORUL

Asta nu ! Pe loc legați-l !

JUAN CEL ROȘU

Lasă-te, băiete, prins.

FRONDOSO

Cum ? Tu vrei să mă omoare ?

JUAN CEL ROȘU

Pentru ce te-ar omorî ?

COMANDORUL

Nu-s eu om care ucide
fără vină — căci de-aș fi,
l-ar fi și străpuns soldații
care au venit cu mine.
Duceți-l la închisoare,
unde, pentru vina lui,
tatăl lui să-l osîndească.

PASCUALA

O, señor, dar se însoară !

COMANDORUL

Și ce-mi pasă că se-nsoară ?
N-aveți și-alți bărbați în tîrg ?

PASCUALA

De te-a supărat, tu iartă-l,
căci ești mare om, señor.

COMANDORUL

Nu cer judecată pentru
vina lui față de mine,
Pascuala, nu, ci pentru
vina față de maestrul
cel slăvit, Téllez Girón,
Dumnezeu să-l aibă-n pază.

Fapta lui jigneşte-ntregul
ordin — în onoarea lui
şi se cere pedepsită
nemilos, pilduitor,
căci, mai ştii, mîine, poimîine,
unul s-o afla, ce oaste
împotrivă-i ridica-va,
căci doar ştiţi că, într-o seară,
comandorului cel mare,
(ce vasali leali !), în piept
i-a proptit o arbaletă.

ESTEBAN

Dacă unui socru i se
cere-al dezvinovăţi,
pot să spun că de mirare
nu-i deloc că şi-a pierdut
cumpătul în faţa ta,
ca un om care iubeşte,
Cînd, señor, Domnia ta
încercai să-i iei nevasta,
el firesc a apărat-o.

COMANDORUL

Eşti un pisălog, alcalde.

ESTEBAN

Mă închin supus, señor.

COMANDORUL

Nu voiam să-i iau nevasta,
că doar nu-i era nevastă.

ESTEBAN

Asta vrut-ai, dar ajunge !
În Castilia sînt astăzi

regi, ce-o nouă rînduială
ne aduc — și fărdelegii
îi pun frîu — și n-or să-ndure,
cînd, sfîrșind cu lupta cruntă,
se vor odihni și ei,
ca, pe plaiurile lor,
prin orașe și prin sate,
mendrele să-și facă oameni
prea puternici, ce, pe piept,
poartă-o cruce-așa de mare.
Regele pe piept și-o pună,
că-i o cruce hărăzită
numai unui piept regesc,
nu și altui piept.

COMANDORUL

Toiagul

de alcalde să-i luați !

ESTEBAN

Ia-ți-l sănătos, señor.

COMANDORUL

Ca pe-un cal mai nărăvaș,
cu toiagul am să-l bat.

ESTEBAN

Mi-ești stăpîn — lovește deci !

PASCUALA

Pe-un bărtîn să-l ciomăgești !

LAURENCIA

Fiica de te-a supărat,
tu îl bați pe tatăl ei ?

COMANDORUL

Ridicați-o ! S-o păzească
zece inși, cu strășnicie !

(Ies din scenă Comandorul și oamenii lui, ducîndu-i pe Frondoso și pe Laurencia.)

ESTEBAN

Cerul sfînt să-l pedepsească !

(Iese din scenă.)

PASCUALA

Nunta s-a făcut prohod.

BARRILDO

Nu-s bărbați în tîrgul ăsta !

MENGO

Eu port urmele de bici
pe spinare, de se văd
cardinalii, fără ca să
te mai duci, cumva, la Roma.
Alții să se ia de dînsul.

JUAN CEL ROȘU

Să ne spunem toți cuvîntul !

MENGO

Toți să tacă-aici, señores,
căci felii de somn, rotunde,
din timpane mi-a făcut.

ACTUL III

SCENA I

Sala Consiliului Comunal din Fuenteovejuna.

ESTEBAN, ALONSO, BARRILDO

ESTEBAN

Cum ? N-au venit la întrunire ?

BARRILDO

Nu.

ESTEBAN

Şi, între timp, primejdia tot creşte !

BARRILDO

Norodul tot e-nştiinţat de-acú.

ESTEBAN

Frondoso-nchis în turn fu, mişelește ;
pe Laurencia ei mi-o luară
şi, dacă Dumnezeu nu-i ocrotește...

SCENA II

JUAN CEL ROŞU, REGIDORUL, aceiaşi ; apoi, MENGO.

JUAN CEL ROŞU

Ei, Esteban, de ce dai sfară-n ţară,
acum cînd taina s-o păstrăm se cere ?

ESTEBAN

Mă mir că-i cumpătată astă sfară.

MENGO

Vin și eu la-ntrunire, cu plăcere.

ESTEBAN

Un om cărunt, cu plînsu-n ochi, vă-ntreabă,
o, lucrători cinstiți, ce jertfă mare
putem aduce țării toți, degrabă,
cînd ea-i pierdută și a ei onoare ?
Onoarea să ne-o apărăm e-o treabă
nespus de grea, căci unul n-a rămas
neobidit de acest crunt barbar.
Răspundeți ; fiecare, ceas de ceas,
n-a fost obijduit și nu-n zadar
vă plîngeți unul altuia, mereu ?
Și dacă totul pierdem, așadar,
ce așteptăm în ceasul ăsta greu ?
Urgie grea-ndurăm adînc nedreaptă,
dar în Castilia făcut-au pace
iluștrii regi — și-acuma se îndreaptă
spre Córdoba, cum spun niște olace.
Doi regidori, deci, facă bună faptă,
mergînd spre ei, cît dînșii vin încoace,
și-n Córdoba le cadă la picioare,
cerînd dreptate.

BARRILDO

Cît, prin fier și foc,
Fernando luptă încă, timp de noi
n-o s-aibă... Deci, s-aflăm un alt mijloc.

REGIDORUL

De mi-ar fi sfatul ascultat de voi,
noi tîrgul toți l-am părăsi, pe loc.

JUAN CEL ROȘU

Cum ? Timpu-i scurt...

MENGO

De află de-acest soi
de întrunire, cruntă ne-o fi plata :
pe mulți îi va ucide-acest tiran.

REGIDORUL

Corabia răbdării este gata,
cu frînt catarg, să piară la aman.
El unui vrednic om îi fură fata,
ce capul obștei fost-a, an de an,
și-i rupe-n cap toiagul, pe nedrept !
Ce sclav avu o soartă mai amară ?

JUAN CEL ROȘU

Și ce crezi tu c-ar fi mai înțelept ?

REGIDORUL

Ori să murim, ori ei prin noi să moară !
Ei sînt puțini, noi — mulți.

BARRILDO

Dar oare-i drept
să ne lovim stăpînul ?

ESTEBAN

Peste țară,
un rege-i, după Dumnezeu, stăpîn —
și nu bărbați lipsiți de omenie.
Ce-o să pățim, lovind în ăst păgîn,
de ne ajută cerul ?

MENGO

Pare-mi mie
că mi s-ar cere să mă cam înfrîn.

Eu mi-s dintre argaţi şi, de-o vecie,
ei îs bătuţi de soartă — şi mă tem
că o să-i pască şi mai mari urgii.

JUAN CEL ROŞU

Dar e pe lume un mai crunt blestem ?
Doar pîrjolesc ogoare, case, vii !
Tirani sînt ! Deci — să moară ! Asta vrem !

SCENA III

LAURENCIA, cu părul răvăşit ; aceiaşi.

LAURENCIA

Ah, lăsaţi-mă să intru,
căci printre bărbaţi am dreptul
să stau şi eu la sobor,
căci părerea de nu poate
să şi-o spună o femeie,
poate, ah, în schimb, să urle...
Mă cunoaşteţi ?

ESTEBAN

Ceruri sfinte !
Nu e fiica mea ?

JUAN CEL ROŞU

Cum ? Nu o
recunoşti ?

LAURENCIA

Sînt prea schimbată,
încît şovăiţi cu toţii
să mă recunoaşteţi !

ESTEBAN

Doamne,
fiica mea!

LAURENCIA

Să nu-mi spui fiică.

ESTEBAN

Dar de ce ? Doar ești lumina
bieților mei ochi... De ce ?

LAURENCIA

Sînt pricini — și prea destule,
dar pricina cea dintîie
e că lași să fiu răpită
de tirani nendurători
și nu sari să mă răzbuni.
Încă nu eram nevasta
lui Frondoso, ca să spui
că era dator, ca soț,
el, pe loc, să mă răzbune.
Tu erai dator cu asta,
căci atîta vreme cît
nu venise noaptea nunții,
tatăl numai și nu soțul
e atotrăspunzător.
Doar, un giuvaer de cumpăr,
însă nu mi-e dat în mînă,
nu eu vinovată sînt
dacă l-au furat tîlharii.
M-a răpit sub ochii voștri
Fernàn Gómez — și voi oaia
ați lăsat s-o fure lupul,
ca niște păstori bicisnici !
Ce junghere, -n pieptul meu,

oare nu se răsuciră ?
Ce cruzimi n-a fost să-ndur ?
Ce amenințări cumplite
și ce silniciri de groază
mi-a fost dat s-aud, să sufăr,
eu, ca mîrșavei lui pofte
fecioria să-mi jertfesc !
Părul meu nu spune totul ?
Semnele de lovituri
nu vedeți voi cum îmi lasă-n
carne dîre sîngerînde ?
Voi sînteți bărbați ? Și vrednici ?
Tați și rude sînteți voi ?
Voi, cînd nici nu vi se rup
inimile de durere
cînd vedeți ce crunt mă chinui ?
Oi sînteți, cum bine zice
numele acestui tîrg,
zis Fuenteovejuna,
deci Fîntîna Turmelor.
Dați-mi mie, dați-mi arme,
căci voi sînteți toți de stîncă,
și de bronz — și tigri sînteți !
Ah, nu tigri, căci tigroaica
urmărește cu cruzime
pe acei ce-i fură puii
și pe vînătorii lor
îi ucide mai nainte
de a fi ajuns la țărmul
mării, să se-arunce-n valuri.
Niște iepuri sînteți voi
și fricoși, dintru născare,
și barbari, nu spanioli !
Voi, găini neroade, voi
ce-nduraţi ca alţi bărbaţi
cu-ale voastre dragi femei

cum vor ei să se desfete !
Furci de tors purtați la brîu !
Chiar, de ce încingeți săbii ! ?
Pentru Dumnezeu, se vede
că muierile doar pot
să-și mai apere-a lor cinste
samavolnic prihănită
și să și-o mai spele-n sînge
de tirani nendurători !
Iar voi meritați c-an voi
doar cu pietre să se-azvîrle,
loaze, trepăduși, nemernici,
mototoi și motofleți !
Deie Domnul să vă văd,
mîine, -mpodobiți cu șorțuri
și broboade și boieli !
Și aflați că pe Frondoso,
fără nici o judecată
sau strigare, comandorul
de-un crenel are de gînd
să îl spînzure, în turn !
Și cu voi la fel va face !
Și mă bucur peste poate,
mă, juma' bărbați ce sînteți,
că rămîne tîrgul ăsta
preacinstit fără muieri
și c-o să se reîntoarcă
veacul-acela minunat,
plin de amazoane, care
speriat-au ginți odată !

ESTEBAN

Laurencia, eu nu fac
parte dintre-aceia care
pot să-ngăduie să li se
dea astfel de denumiri.

Singur sta-voi să-l înfrunt,
chiar dacă întreaga lume
mi s-ar pune împotrivă.

JUAN CEL ROȘU

Eu, la fel, chiar de mă sperii
de înaltul rang al său.

REGIDORUL

Să murim, mai bine, toți !

BARRILDO

Atîrnați de-un par o pînză —
și să moară ticăloșii !

JUAN CEL ROȘU

Care ne va fi porunca ?

MENGO

O să-l omorîm așa,
uite, fără vreo poruncă...
Se-nvoiască tot norodul
ca tiranii toți să moară !

ESTEBAN

Toți luați țepoaie, furci,
săbii, pari și arbalete.

MENGO

Cei doi regi, stăpînii noștri,
să trăiască !

TOȚI

Să trăiască
mulți ani, mulți ani regii noștri !

MENGO

Moarte crunților tirani
trădători!

TOȚI

Să-și afle moartea
toți tiranii trădători!
(Toți bărbații ies din scenă.)

LAURENCIA

Duceți-vă — și v-ajute
cerul sfînt! Iar voi, femei
din tot tîrgul, fuga dați!
Adunați-vă la luptă
pentru cinstea noastră scumpă!

SCENA IV

PASCUALA, JACINTA, alte Femei; LAURENCIA.

PASCUALA

Ce se-ntîmplă? Ce tot strigi?

LAURENCIA

Nu vezi cum se duc cu toții
să-l ucidă pe Fernán
Gómez? Cum bărbați, flăcăi,
chiar și băiețandri merg
gîndul crunt să-și pună-n faptă?
Se cuvine oare, însă,
ca doar ei să facă asta?
Nu femeile au fost
cele mai adînc jignite?

JACINTA

Și tu ce vrei ? Spune-odată !

LAURENCIA

Vreau ca-n rînduri de bătaie
să ne strîngem toate-acum
și să săvîrșim un lucru
de să tremure tot tîrgul.
Tu, Jacinta, care-ai fost
cel mai greu obijduită,
se cuvine cap să-i fii
unei cete femeiești.

JACINTA

Greu ai fost și tu jignită.

LAURENCIA

Fii stegar tu, Pascuala.

PASCUALA

Ia-n lăsați-mă să prind
steagul de-o prăjină lungă
și-ți vedea de merit gradul.

LAURENCIA

N-avem timp acum de steag,
dar norocul ne ajută,
căci basmalele ni-s bune,
de le prindem de-o prăjină.

PASCUALA

Să numim un căpitan.

LAURENCIA

Asta nu !

PASCUALA

De ce ?

LAURENCIA

Fiindcă
mi-s cu voi chiar eu — și unde
eu mă aflu, nu au loc
mîndrul Cid sau Rodamonte.

SCENA V

Odaie în casa Comandorului.

COMANDORUL, FLORES, ORTUÑO, CIMBRANOS; FRONDOSO, cu mîinile legate.

COMANDORUL

De frînghia ce mîinile îi leagă
la spate, spînzurați-l, rău să-l doară !

FRONDOSO

Ce pată-ți pui, señor, pe stirpea-ntreagă !

COMANDORUL

Și atîrnați-l de-un crenel, afară !

FRONDOSO

Eu nu am vrut atuncea, nici în șagă,
să te omor, señor...

(Zgomot, în culise.)

FLORES

Ce zarvă-aud ?

COMANDORUL

Cum ? Zarvă ?

FLORES

Și ce zarvă ! Vine gloata
și sparge porți, oprindu-ți judecata.

COMANDORUL

În casa mea și-a ordinului sfînt ?

FLORES

Norodul dă năvală !

SCENA VI

JUAN CEL ROȘU, în culise ; aceiași ; apoi, MENGO.

JUAN CEL ROȘU
(în culise.)

Dați năvală
și spargeți, ardeți, dărîmați cu-avînt !

ORTUÑO

Greu poate fi oprită o răscoală !

COMANDORUL

Poporu-n contra mea !

FLORES

Turbați chiar sînt,
căci porțile le-au spart cu îndrăzneală !

COMANDORUL

Hai, dezlegați-l... Pe acest alcalde,
Frondoso, potolește-l...

FRONDOSO

Inimi calde
au toţi, señor, şi dragostea îi mînă...
Mă duc...

(Ies din scenă.)

MENGO

(în culise.)

Fernando, Isabela,-n veci,
trăiască ! Şi să moară trădătorii !

FLORES

Să nu te afle-aici aceşti zevzeci !
Fugi, fugi señor !

COMANDORUL

Ba,-nfrunt năvălitorii,
căci zidurile-s tari... Ţăranii, deci,
vor da-napoi.

FLORES

Se ştie din istorii
că, -n ceasuri de răzmeriţe nătînge,
nu stau cît n-au spălat obida-n sînge.

COMANDORUL

Opri-vom iureşul în uşa asta,
cu armele.

FRONDOSO

(în culise.)

Fuenteovejuna !

COMANDORUL

Ce cap de oşti ! Să dăm năvală, ţeasta
să le-o sfărmăm — şi pentru totdeauna !

FLORES

Señor, ce vitejește-nfrunți năpasta !

SCENA VII

ESTEBAN, FRONDOSO, JUAN CEL ROȘU, MENGO, BARRILDO și Țăranii, toți înarmați ; COMANDORUL, FLORES, ORTUÑO, CIMBRANOS.

ESTEBAN

Tiranul și ciracii lui îs una —
și iată-i ! Moară toți ! Osînda-i dreaptă !

COMANDORUL

Stați ! Așteptați !

TOȚI

Obida nu așteaptă !

COMANDORUL

Stați... De-am greșit, jur să-mi îndrept greșeala.

TOȚI

Fuenteovejuna ! Și trăiască
Fernando, rege demn de toată fala,
iar trădătorii moartea s-o cunoască !

COMANDORUL

Vă sînt stăpîn — și-aveți voi îndrăzneala
de-a nu vădi supunere firească ?

TOȚI

Fuenteovejuna ! Regii, -n țară,
ne sînt stăpîni.

COMANDORUL

Stați !

TOȚI

Fernán Gómez moară !

(Luptă ; Comandorul și ai săi dau înapoi, ieșind din scenă, iar răsculații îi urmăresc.)

SCENA VIII

LAURENCIA, PASCUALA, JACINTA și multe alte Femei, înarmate ; aceiași, în culise.

LAURENCIA

În al speranței fără seamăn port,
soldați cutezători fiți, nu muieri !

PASCUALA

Răzbunătoare, noi, cît nu e mort,
vrei sîngele să-i bem, nu ? Asta speri ?

JACINTA

Să-l ciuruim ! Eu lancea mi-o încord.

PASCUALA

Unite sîntem astăzi în păreri !

ESTEBAN

(în culise.)

Să moară comandorul trădător !

COMANDORUL

(în culise.)

Te-ndură, Dumnezeul meu, că mor !

BARRILDO

(în culise.)

Pe Flores uite-l !

MENGO

(în culise.)

Arde-l, că doar el
de mii de ori cu biciul m-a plesnit.

FRONDOSO

(în culise.)

Cît nu-l omor, nu-s răzbunat defel.

LAURENCIA

Acolo hai !

PASCUALA

Nu ! Ușa-i de păzit !

BARRILDO

(în culise.)

Îți lăcrima zadarnic puțintel,
bă, boieroaicelor, că l-am găbjit !

LAURENCIA

Eu, Pascuala, intru ! Ce să-mi facă ?
Nu poate sta apururi spada-n teacă !
(Intră în culise.)

BARRILDO

Pe-Ortuño uite-l !

FRONDOSO

Mutra crunt i-o taie !

SCENA IX

FLORES, fugind de MENGO; PASCUALA, JACINTA, Femei; apoi, LAURENCIA și ORTUÑO.

FLORES

Iertare, Mengo, nu-s eu vinovatul !

MENGO

Destul de n-ar fi că-i codoș, mamaie,
m-a biciuit de groază, belestematul !

PASCUALA

Ne-o lasă nouă, Mengo, pe potaie
să-l... Hai...

MENGO

Vi-l las, că n-ar putea tot satul
să-l pedepsească mai cumplit.

PASCUALA

Năpasta
ți-om răzbuna, și bicele...

MENGO

Știu asta.

JACINTA

Să moară trădătorul !

FLORES

De muieri
ucis ! Ah !

JACINTA

Oare nu-l cinstim prea tare ?

PASCUALA

De-asta te plîngi ?

JACINTA

Codoș spurcat, să pieri !

PASCUALA

Să moară !.

FLORES

Doamnelor, vă rog, iertare !

(Intră în scenă Ortuño, fugind de Laurencia.)

ORTUÑO

Zău că nu-s eu !

LAURENCIA

În ei, din răsputeri,
oțelul armelor răzbunătoare
înfigeți-l !

PASCUALA

În luptă mor eu, una !

TOȚI

Un rege-avem ! Fuenteovejuna !

(Ies din scenă.)

SCENA X

Reședința regelui don Fernando, la Toro.

Regele don FERNANDO, MAESTRUL don MANRIQUE.

DON MANRIQUE

Planul n-a fost rău defel,
căci, întocmai toți urmîndu-l

și punînd în faptă gîndul,
iată c-am ajuns la țel.
Slabă fost-a-mpotrivirea,
dar, chiar de era mai cruntă,
cel care pe rege-nfruntă
nu ajunge nicăirea.
Stă de strajă în cetate
contele de Cabra, care
ar lovi fără cruțare
oști ce-ar vrea a se mai bate

REGELE

Bine este c-a rămas
contele acolo : oastea
va-ntări în zilele-astea,
cînd stăpîn e peste pas.
Astfel, nici Alfonso, care
strînge portugheza oaste,
n-ar putea lovi din coaste
armia biruitoare.
Înțelept e Cabra, vrînd
însuși a păzi cetatea,
el ce e-n deplinătatea
forței plină de avînt.
Face tot ce se cuvine,
stînd drept strajă credincioasă,
apărînd regala casă,
spre-al regatului meu bine.

SCENA XI

FLORES, rănit ; aceiași.

FLORES

Don Fernando, rege mare
și catolic, cărui cerul

a Castiliei coroană
să i-o dăruiască fost-a,
ca unui bărbat cum altul
nu-i pe lume — cu rugare
vin la tine, să asculți
despre fărdelegea cruntă,
cum nu s-a mai săvîrșit,
din ținuturile-n care
soarele răsare, pînă-n
celelalte, unde-apune.

REGELE

Trage-ți răsuflarea.

FLORES

Rege,
preamărit, nu pot să-ntîrzii
povestirea asta tristă,
căci mi-s rănile prea grele
și scurtată clipa vieții.
Din Fuenteovejuna
vin, din tîrgușoru-n care
și-au ucis locuitorii
seniorul, cu cruzime
dincolo de-nchipuire.
Ah, supușii răsculați
l-au ucis pe Fernàn Gómez,
indignați ei, ca vasali,
de-o pricină prea măruntă.
L-au făcut tiran și toți,
toți, crezînd în acest zvon,
săvîrșit-au crunta faptă.
Casa lui o dărîmară,
nevoind nici să-l asculte
cînd, jurînd chiar pe credința
lui de cavaler, le-a spus

că dreptate le va face.
Nu l-au ascultat, cum zic,
ba, mai rău se-nverşunară,
pieptu-i, purtător al crucii,
străpungîndu-l şi tăindu-l.
Ciuruit de răni adînci,
de la o fereastră-naltă
l-aruncară la pămînt,
unde sute de femei
prinsu-l-au în vîrf de suliţi.
Mort, îl duseră-ntr-o casă
şi la mort se năpustiră,
barba, pletele smulgîndu-i,
faţa scrijelindu-i groaznic.
Aşa tare-l ciopîrţiră,
de-i rămaseră întregi
doar urechile... Apoi,
stema i-o făcură toată
bucăţele, bucăţele,
tot strigînd că, -n locul ei,
herbul tău regal să-l pună
e nevoie — căci adînc
îi jigneşte stema lui.
Îi prădară apoi casa,
cum ar fi făcut duşmanii,
împărţind, cu veselie,
bunurile între ei.
Eu, ascuns, văzut-am totul,
căci nefericita-mi soartă
nu mi-a-ngăduit să-mi pierd
viaţa în prăpădul ăsta.
Ziua-ntreagă am tot stat
în ascunzătoarea mea,
aşteptînd să vină noaptea,
ca să fug, s-ajung la rege
şi să-i spun povestea toată.

Fă, o, rege, căci ești drept,
fă ca o osîndă dreaptă,
pentru crunta fărdelege,
să primească-acești barbari
Sîngele celui ucis
strigă, cere să-ți vădești,
rege, cruda ta asprime.

REGELE

Poți să fii încredințat
că pedeapsa-și vor primi-o.
Tristă-i foarte întîmplarea
și mă tulbură adînc.
Plece un judecător
deîndată-n acel tîrg,
faptele să cerceteze
și să dea, pe loc, osînde
crunte, care să rămînă-n
veci de veci pilduitoare.
Plece și un căpitan,
spre-al păzi cu strășnicie.
căci pedeapsă aspră cere
marea lor neobrăzdare.
Și-ajutați-l pe soldat
rănile să-și lecuiască.

SCENA XII

Piața în Fuenteovejuna.

ESTEBAN, FRONDOSO, BARRILDO, MENGO, LAURENCIA, PASCUALA, Țărani și Țărănci; poartă capul lui Fernán Gómez într-un vîrf de lance.

CÎNTĂREȚII

(cîntă.)

Trăiască Fernando
și-a lui Isabela,
și moară tiranii.

BARRILDO

Zi-ți, Frondoso, tu urarea !

FRONDOSO

Zău c-o zic, și șchioapă dacă-i ;
la vreun vers, alt meșter facă-i
de îndată îndreptarea.
„Să trăiască Isabel
și Fernando de-Aragón.
căci sînt una, sus pe tron,
el cu ea și ea cu el.
Sfîntu-arhanghel Mihael
ducă-i sus, la cer, de mînă,
și trăiască mulți ani, pînă
un tiran n-o să rămînă !“

LAURENCIA

Zi și tu, Barrildo.

BARRILDO

Strună
o să-mi meargă, că-i gîndită.

PASCUALA

Păi, cu grijă de-i rostită,
o fi bună și prea bună.

BARRILDO

„Să trăiască marii regi,
că-s măreți învingători
și ne-or fi ocrotitori,
făcători de drepte legi !
Să învingem pururi, deci,
mari și mici dușmani de țară –
și tiranii toți să moară !“

CÎNTĂREȚII

(cîntă.)

Trăiască Fernando
și-a lui Isabela —
și moară tiranii !

LAURENCIA

Zică Mengo.

FRONDOSO

Mengo zică !

MENGO

Io-s poet de viță-aleasă !

PASCUALA

Stihul meșter o să-ți iasă,
pe din dos, din burticică.

MENGO

„O duminică întreagă,
biciui-mă, ticălosul,
de-mi vărgă adînc tot dosul,
însă buca mea beteagă,
unsă bine, nu-i azi bleagă,
deci Fernando să trăiască,
el și doña Isabela —
și să moară tirănoii !“

CÎNTĂREȚII

(cîntă)

Trăiască Fernando
și-a lui Isabela —
și moară tiranii.

ESTEBAN

Pune capul colo.

MENGO

Zici
c-are chip de spînzurat.

REGIDORUL

Herbul marelui regat
uite-l.

SCENA XIII

JUAN CEL ROȘU, care aduce un scut cu armele regale ; aceiași.

ESTEBAN

Puneţi-l aici,

JUAN CEL ROȘU

Unde-l punem ?

REGIDORUL

Chiar în sala
de consiliu.

ESTEBAN

Ce frumos !

BARRILDO

E-o minune !

FRONDOSO

Maiestos
soare ni-i, de toată fala !
Nouă zi răsare-n ţară !

ESTEBAN

Ura pentru Aragón,
Castilia și León —
și tiranii toți să moară !
Tu, Fuenteovejuna,
de-un bătrîn pățit ascultă ;
sfatu-i bun, de vreme multă,
bine-a prins întotdeauna.
Regii-or vrea să cerceteze
ce s-a întîmplat, oricum,
căci le este-aproape-n drum
tîrgul nostru... Cu minți treze,
zic ca noi s-o ținem una.

FRONDOSO

Ce anume ai de gînd ?

ESTEBAN

Să murim, mereu spunînd,
toți : Fuenteovejuna.

FRONDOSO

Sfatul e-nțelept, da, da,
căci Fuenteovejuna
a dezlănțuit furtuna.

ESTEBAN

Veți răspunde, deci, așa ?

TOȚI

Da, da.

ESTEBAN

Pe judecătorul
eu voi face-acum, punînd
întrebările pe rînd.

Voi, răspundeți... Vino-ncoace,
Mengo... Stai la stîlp... Da, bine...!
Te căznesc...

MENGO

Ah, n-ai aflat
ghiuj mai slab ?

ESTEBAN

Adevărat
ai crezut că-i totul ? Cine
l-a ucis pe comandor ?

MENGO

Spuun : Fuenteovejuna.

ESTEBAN

Și de te căznesc ?

MENGO

Totuna,
zic tot asta, pînă mor.

ESTEBAN

Spui ?

MENGO

Spun !

ESTEBAN

Cîine, spune !

MENGO

Gata,
spun : Fuenteovejuna.

ESTEBAN

Dați !

MENGO

În van.

ESTEBAN

Mai dați-i una !
Hei, li-i caca judecata !

SCENA XIV

REGIDORUL, aceiași.

REGIDORUL

Mă, ce faceți voi aici ?

FRONDOSO

S-a-ntîmplat ceva, Quadrado ?

REGIDORUL

Vine-un june.

ESTEBAN

Vestea ad-o,
c-o tulim toți, mari și mici.

REGIDORUL

E cu el un căpitan.

ESTEBAN

Dracu chiar cu el de vine,
ce răspuns să dea prea bine
știe fiece țăran.

REGIDORUL

Oameni arestează-ntruna !

ESTEBAN

Mengo, zi-i, pe comandor
cine l-a ucis ? Dă-i zor !

MENGO

Spun : Fuenteovejuna.

SCENA XV

Reşedinţa Maestrului de Calatrava, la Almagro.
MAESTRUL, un SOLDAT

MAESTRUL

Groaznic, groaznic cazul este !
Cruntă-i fu urgia sorţii !
Mai că-s gata pradă morţii
să te dau pentru-astă veste.

SOLDATUL

Sînt doar curier, señor ;
greu amare veşti ţi-aduc.

MAESTRUL

Ah, acest popor năue
ce-a-ndrăznit ! E-ngrozitor !
Oameni am să iau, cincizeci,
şi-acest tîrg al infamiei
însumi de pe faţa gliei
O să-l şterg, ca pentru veci,
om să nu rămînă-n el !

SOLDATUL

Ah, l-ai supăra pe rege,
căci ascultă de-a lui lege,
de o vreme.

MAESTRUL

În ce fel
l-au ales stăpîn pe rege,
cînd ai ordinului sînt ?

SOLDATUL

Dreptul regelui e sfînt :
judecata poate-alege
ai cui sînt.

MAESTRUL

Prin lege, oare,
i s-a smuls ceva din mînă
regelui ? Ai săi rămînă,
căci e suveran și mare.
Pot mînia-i să-mi atrag
dacă nu îi fac pe voie.
Nu de voie — de nevoie —
am să-i calc deci eu în prag.
Eu la rege am să vin
vinovat, dar anii mei
tineri, cu vădit temei,
vina mi-or scădea puțin.
Rușinat de merg, onoarea
nu-mi pătez, prin asta, eu ;
și, -apoi, interesul meu
spune c-asta mi-i cărarea

(Ies din scenă.)

SCENA XVI

Piața din Fuenteovejuna.
LAURENCIA, singură.

LAURENCIA

Iubind —pentru iubitul meu mă tem —
Și asta-i cazană nouă în iubire ;
că, -n dragoste de-aștepți năpăstuire,
prin griji, strîngi temeri peste temeri, ghem.
Cînd iar în ochi încrederea rechem,
mi-o risipește teama peste fire,
căci chin pentru credință-i o simțire
a unui neînduplecat blestem.
Eu soțul mi-l ador — și suferința
îmi crește-n piept, simțind că rău-l paște.
Doar binele-i mi-a fost și-mi e dorința.
Aproape de-i, că sufăr se cunoaște —
și, sigur, mor de știu că e departe.

SCENA XVII

FRONDOSO, LAURENCIA

FRONDOSO

Laurencia, iubito !

LAURENCIA

Ah, soț scump, cum de cutezi
să te-arăți ?

FRONDOSO

Ce vină crezi
c-aș avea ? Tu mi-ai găsit-o ?

LAURENCIA

Eu mă tem de grea năpastă :
grijă ai de tine, zău !

FRONDOSO

Cerul te-apere de rău,
preafrumoasa mea nevastă.

LAURENCIA

Nu te trece-un crud fior,
cînd vezi ce se-ntîmplă ? Cînd
crud cu toţi e, rînd pe rînd,
cel ce ni-i judecător ?
Viaţa apăra-ţi ! Fugi, dragă,
n-aştepta să fii lovit.

FRONDOSO

Oare cum aş fi privit,
de-aş fugi, de obştea-ntreagă ?
Pot să-i las eu, la năpastă,
pe ceilalţi ? La greu prăpăd ?
Să-ncetez să te mai văd ?
Nu-mi cere să plec, nevastă.
Nu se cade mie paznic
doar să-mi fiu, mai îndeobşte,
cînd e-ameninţată-o obşte
de un rău atît de groaznic.
(Ţipete în culise.)

Parcă ţipă oarecine...
Cred că-i unul, draga mea,
ce-i supus la cazană grea...
Să ciulim urechea bine !

SCENA XVIII

Un JUDECĂTOR, ESTEBAN, un COPIL, PASCUALA şi MENGO, într-o temniţă, alături; aceiaşi.

JUDECĂTORUL

(în culise.)

Spune, moşule !

FRONDOSO

La chin
e-un bătrîn suspus !

LAURENCIA

Ce cruzi
sînt cu el, Frondoso, -auzi ?

ESTEBAN

(în culise.)

Să răsuflu-un pic...

JUDECĂTORUL

(în culise.)

Puţin,
lasă-l... Cine l-a ucis ?

ESTEBAN

(în culise.)

Spun : Fuenteovejuna.

LAURENCIA

Fii slăvit întotdeauna,
tată !

FRONDOSO

Brav bărbat !

(. . . . . .
. . . . . .)

JUDECĂTORUL

(în culise.)

Pe acest băiat,
strînge-l ! Cîine, cine-a fost ?
Taci ? Hai, beţivane prost,
strînge-l mai nenduplecat !

COPILUL

(în culise.)

Spun : Fuenteovejuna
l-a ucis.

JUDECĂTORUL

Vă strîng de gît !
Spuneţi : cin' la omorît ?
Ticăloşi nemernici !

FRONDOSO

Una
spune şi-un copil căznit !

LAURENCIA

Brav popor !

FRONDOSO

Puternic !

JUDECĂTORUL

Steie
la căznit acea femeie !

Hai, la stîlp cu ea ! Smucit,
mîna-i răsuciți ! Dați zor !

LAURENCIA

Și-a ieșit din fire rău !
Orb e de mînie...

JUDECĂTORUL

Zău,
jur la stîlp că vă omor,
chinuindu-vă într-una !
Cine, deci, pe comandor
l-a ucis ? Spui ?

PASCUALA

(în culise.)

Spune, señor,
spun : Fuenteovejuna.

JUDECĂTORUL

Strînge !

FRONDOSO

Strîngi în van !

LAURENCIA

Nici ei,
Pascualei, nici că-i pasă !

FRONDOSO

Cînd nici pruncii nu se lasă !

PASCUALA

Ceruri sfinte ! Auu !

JUDECĂTORUL

Nu vrei,
să mai strîngi ?

PASCUALA

Spuuun !

JUDECĂTORUL

Tot minciuna ?

PASCUALA

Nuu ! Fuenteovejuna !

JUDECĂTORUL

Adă-mi-l pe rotofei —
ăla, gol și gras !

LAURENCIA

E el,
Mengo, bietul !

FRONDOSO

Ah, mă tem
că va spune ! Ce blestem !

MENGO

(în culise.)

Au, auu !

JUDECĂTORUL

Strînge mai cu zel !

MENGO

Auuu !

JUDECĂTORUL

Vrei ajutor ?

MENGO

Au, spuun !

JUDECĂTORUL

Cine, deci, pe comandor
l-a ucis ? Spui ?

MENGO

Auu, señor !

JUDECĂTORUL

Mai slăbeşte-l — voie-ţi dau.

MENGO

Au, zău, spun.

FRONDOSO

L-apucă frica !
Spune tot !

JUDECĂTORUL

La stîlp !

MENGO

Auu ! Vaaai !
Spuun, spuuun !

JUDECĂTORUL

Cine-a fost ? Spui, ai ?

MENGO

Fuenteovejunica !

JUDECĂTORUL

S-au ticăloşit de tot
şi de cazne îşi bate joc.
Ăsta gras credeam pe loc

că va spune ! Nu mai pot !
Hai, lăsați-l !

FRONDOSO

Mengo, dragă,
Dumnezeu te aibă-n pază ;
c-o să spui îmi era groază
și îmi piere teama-ntreagă.

SCENA XIX

BARRILDO și REGIDORUL ies din temniță, împreună cu MENGO; FRONDOSO, LAURENCIA

BARRILDO

Bravo, Mengo !

REGIDORUL

Și pe bune !

BARRILDO

Vivat Mengo !

FRONDOSO

Brav — e-he !

MENGO

Au, auu !

BARRILDO

Bea și mîncă.

MENGO

Ce ?
Auuu !

BARRILDO

Dulceață.

MENGO

Nu mai spune !

Au, auuu !

FRONDOSO

Dă de dușcă, măi,

vinul !

BARRILDO

. . . . . Așa, așa.

FRONDOSO

Vinu-i lunecos... Ia, bea.

LAURENCIA

Și să mai mănînce dă-i.

MENGO

Ay, ay !

BARRILDO

E paharul meu

ăsta.

LAURENCIA

Nu mai ai paharnic.

FRONDOSO

Cel ce tace bea amarnic !

BARRILDO

Ei, mai vrei ?

MENGO

Ay, ay ! Da, vreu.

FRONDOSO

Bea, că meriţi.

LAURENCIA

Nu măsori
vinul.

FRONDOSO

Ia-l şi-l înveleşte,
că asudă şi răceşte.

BARRILDO

Zi, mai vrei ?

MENGO

Doar de trei ori...
Ay !

FRONDOSO

Întreabă de ai încă.

BARRILDO

Am... Bea, trebuie să bei,
dacă ştii să taci... Dar ce-i ?
Ce ai ?

MENGO

Nasul mă mănîncă...
Măi, fac guturai !

FRONDOSO

Întruna,
bea din asta mai cu spor.
Spui cine... pe comandor...

MENGO

Ay ! Fuenteovejuna !

(Ies din scenă Barrildo, Regidorul și Mengo.)

SCENA XX

FRONDOSO, LAURENCIA

FRONDOSO

Merită cinstit...! Știi una ?
Știi pe comandor chiar cine
I-a ucis ?

LAURENCIA

Știu, dragă bine :
chiar Fuenteovejuna.

FRONDOSO

Chiar Fuenteovejuna ?

LAURENCIA

Ah, mă sperii... De nu, cine ?

FRONDOSO

Eu cum te-am ucis pe tine ?

LAURENCIA

Prin iubirea mea, nebuna.

SCENA XXI

Reședința regilor la Tordesillas.

REGELE, REGINA, don MANRIQUE

DOÑA ISABEL

Maiestate, ce plăcere
să te văd aici !

REGELE

Regină,
gloria mi-i mai deplină
la augusta ta vedere !
La hotarul portugal
m-am oprit...

DOÑA ISABEL

Se înțelege :
țara le-o-mpresori, o, rege,
cînd prileju-i triumfal.

REGELE

Și-n Castilia ce-i ? Spune.

DOÑA ISABEL

Pace bună.

REGELE

Cînd de tine
e ocîrmuită bine,
faptul nu e o minune.

DON MANRIQUE

Ți se-nchină, maiestate,
azi, venind la tronul slavei,
chiar maestrul Calatravei.
Roagă să-l primești... Se poate ?

DOÑA ISABEL

Eu aș vrea să-l văd...

DON MANRIQUE

Luptînd
împotrivă-i, ne-am dat seama

că e tînăr, dar dă iama
în dușmani, cumplit, oricînd.
(Iese din scenă.)

SCENA XXII

MAESTRUL, REGELE, REGINA

MAESTRUL

Rodrigo Téllez Girón,
maestru de Calatrava,
cere, lăudîndu-ți slava,
îndurare de la tron.
Am urmat un sfat străin
și-am greșit, mărite rege,
neștiind a înțelege
care-i dreptul tău divin;
sfatul lui Fernando, care
fost-a sfat neînțelept
și acuma este drept
ca, umil, să-ți cer iertare.
Dacă-ți merit îndurarea,
rege, eu, de-acum nainte,
cu o dragoste fierbinte
te-oi sluji... Și cum cărarea
ta se-ndreaptă spre Granada,
îți făgăduiesc, mărite,
că, în luptele cumplite,
o să vezi ce-mi poate spada,
lovituri dînd, crude, grele.
O, cu tine de mă duci,
roșiile mele cruci
le-oi nălța pe-a lor crenele.
Și ostași aduc, buni foarte,
vreo cincisute, chiar mai mult,

ce-n al luptelor tumult,
te-or sluji pînă la moarte.

REGELE

Sus, maestre — și oricînd
mie o să-mi calci în prag,
o să fii primit cu drag.

MAESTRUL

Pe-ntristați îi mîngîi, blînd !

DOÑA ISABEL

Fapta, vorbele din plin
ți le prețuiesc.

MAESTRUL

Regină,
o Estera ești, divină —
și-i un Xerxe el, divin.

SCENA XXIII

DON MANRIQUE, aceiași.

DON MANRIQUE

E-aici, doamne, acel jude
care-a cercetat furtuna
din Fuenteovejuna,
locul răzvrătirii crude.

REGELE

(doñei Isabel.)

Doamnă, fii judecător.

MAESTRUL

ah, vasal de n-aș fi, doamnă,
eu le-aș arăta ce-nseamnă
să ucizi un comandor.

REGELE

Scapi de-asemeni grea povară.

DOÑA ISABEL

Dar, la timpul cuvenit,
trag nădejdi că, negreșit,
ai s-o porți pe umeri iară.

SCENA XXIV

JUDECĂTORUL, aceiași.

JUDECĂTORUL

La Fuenteovejuna
m-ai trimis, mărite rege,
ca porunca ta, ce-i lege,
s-o-mplinesc, ca-ntotdeauna.
Cercetînd cumplitul fapt
și-ntrebări punînd, grămadă,
n-am putut s-aduc dovadă
nici o foaie, nici un act,
c-au răspuns cu toții una,
cu curaj nedezmințit,
orișicît i-am chinuit :
doar Fuenteovejuna.
Am căznit cumplit de tot
vreo trei sute, dar, señor,
am putut, din gura lor,
doar acest cuvînt să scot.
Chiar copii la stîlp am pus,
prunci de zece ani, dar chiar

de i-am chinuit barbar,
tot acest cuvînt l-au spus.
Şi cum, doamne, toţi, în gloată,
una spun, atita poţi :
ori îi ierţi acum pe toţi,
ori ucizi comuna toată.
Toţi în faţa ta se-nchină
şi-s aici — şi poţi, señor,
s-auzi tot din gura lor.

REGELE

Dacă-s toţi aici — să vină !

SCENA XXV

ESTEBAN, ALONSO. FRONDOSO, LAURENCIA, MENGO, Ţărani şi Ţărance.

LAURENCIA

Aştia-s regii ?

FRONDOSO

Stau făloşi
pe-al Castiliei nalt tron.

LAURENCIA

Fericească-i sîn Anton !
Zău că tare sînt frumoşi.

DOÑA ISABEL

Ei sînt răsculaţii ?

ESTEBAN

Cei
din Fuenteovejuna

vă vor fi întotdeauna
credincioşi supuşi... O, ei
nu-ndurară tirania
unui comandor, ce multe
a făcut, să ne insulte,
neştiind ce-i omenia.
Mult ne-a păgubit în toate :
ne-a furat femei, pămînt,
şi,-mpotriva lui, nicicînd,
n-am putut afla dreptate.

FRONDOSO

Chiar şi peste fata asta,
ce mi-o dete cerul mie,
fericire pururi vie,
dînsul abătu năpasta,
căci, în noaptea nunţii chiar,
de parc-ar fi fost a lui,
a răpit-o dumnealui
şi s-ar fi purtat barbar
şi cu dînsa, doar că ea,
cum şi plină de dîrzie-i,
sfîntă cinstea fecioriei
a ştiut a-şi apăra.

MENGO

Să vorbesc, trec eu la rînd,
de-mi dai voie, se-nţelege,
şi-o să spun, mărite rege,
ce-mi făcu... Odată, vrînd
de ciracii lui pe-o fată
să o scap, cînd ei, cu sila,
după ei voiau copila
s-o tîrască de îndată, —
Nero ăla — cică domn ! —
porunci să fiu bătut,

încît dosul mi-a făcut
ca niște felii de somn.
Trei au fost, așa de răi,
că m-au biciuit, încît,
dosul mi-i și-acu urît
și-ncă plin de vînătăi.
Cheltuii, de-atunci încoace,
pentru prafuri și-ale leacuri,
bun bănet, cît nici, de veacuri,
avuția mea nu face.

ESTEBAN

Vrem, la bine și la rău,
noi să fim ai tăi, señor.
Am și pus, pilduitor,
pe perete, herbul tău.
Să-ți arați mărinimia
așteptăm toți, împreună...
Ca supuși, îți dăm arvună,
rege, nevinovăția.

REGELE

Cum nu poate fi în scris
dovedită fărdelegea,
pedepsi n-o poate legea
și iertate toate vi-s.
Iară vechiul tîrgușior
legii mele-o să-l supun,
cît nu i-om afla un bun
comandor moștenitor.

FRONDOSO

Faptele și vorba una,
maiestate,-ți sînt, firește...
Drag senat, aici sfîrșește
și *Fuenteovejuna*.